

Historisk Literatur og Kritik.

17. Om historiske Resultater af nyere Forskninger i den nordiske Archæologie.

Den i og udenfor sit Fædreland, ved zoologiske Arbejder længe bekendte Naturkyndige, Hr. Professor S. Nilsson i Lund, har i en Række af Aar gjort det skandinaviske Nordens jordsundne Oldsager, og dets Monumenter fra den forhistoriske Tid, til Gienstand for sine Forskninger; ligesom han af saadanne Oldsager har anlagt en Samling, der turde være en af de betydeligste og vigtigste, som findes i hele Sverrige. Den Iver og Nidskiærhed, hvormed denne Lærde har dyrket et Studium, hvortil han oprindeligen er ført paa Naturvidenskabens Vej, eller ved Undersøgelser, hørende til Fortidens nordiske Fauna, har bragt ham til at udvide sine Oldgrandforskninger til de forskiellige Levninger fra hin Tidssalder, som, af Mangel paa skriftlige Monumenter, enten aldeles ikke, eller kun meget ufuldkomment kan siges at tilhøre den factiske Historie. Men da det er vist, at enhver Gienstand, som beviisligen har tilhørt en forsvunden Tid, en uddød eller fortrængt Folkestamme, paa sin Viis kan kaldes et Factum, ligesaa vel som den historiske Kiendsgierning: er det naturligt nok, at en Videnskabsmand ikke bliver staaende ved den blotte Samling, materielle Undersøgelser, Classification og Beskrivelse af de Old efter anden i Jorden og i Gravminderne opdagede Oldtidsgienstande; hvorved disse i det høieste blive til et Formaal for Samlerens Flid og Iver, eller for det Slags scientificke Curiositet og Dilettantisme, som i sin Art kan være gavnlig og berømmelig; men som dog omsider kun leverer et vorende, stundom næsten overvældende, ved andre Leiligheder igien mangelfuldt Materiale for den artistiske eller historiske Forskning og

Bearbejdelse. Den første have vi dog, ved nordiske Oldsager, kun fældet Leilighed til at anvende. Hr. Prof. Nilsson har saaledes allerede for endel Aar siden, eller, fra den Tid, da hans Jagttagelser vorede, ligesom hans Samlinger, og disse begyndte at forme sig til et overfueligt System af Slægter og Arter af Jordfund og Gravfund fra Nordens Fortid, gjort dette Slags monumentale Levninger til Gienstand for antiquarisk-historiske Undersøgelser, Combinationer og Hypotheser.

Første Gang meddeelte han disse for 8 Aar siden i sit „Udkast til Jagtens og Fiskeriets ældste Historie i Skandinavien“, der udgør en Deel af Indledningen til hans „Skandinaviska Fauna“. (2. Udg. 1835.) Hans Synskeds var her endnu ikke saa udvidet, som den efter den Tid er bleven; dog gennemgik og beskrev han med Nøiagtighed de forskjellige Arter af Fortidens Steenredskaber, hvis Findesteder fornemmelig have være enkelte Landstæder og Egne i det sydlige og vestlige Sverrige. Efter den beskrivende Deel af bemeldte Udkast gik Forfatteren over til Besvarelsen af de Spørgsmaal: til hvilken Folkestamme de Vilde i Skandinavien have hørt, som i Fortiden have betjent sig af slige Redskaber, og paa hvilken Tid de have beboet de Landstrækninger i Norden, hvor man i deres Grave, og ellers i Jorden, har fundet hine Steensager, hvilke Forf. den Tid udelukkende betragtede som Redskaber, ikke som Krigsvaaben.

Her kom han til det overraskende Resultat af et Par isolerede Erfaringer¹⁾: at Sverriges ældste Rysst-Judbyggere, hvem de omtalte Steenredskaber, med Navnsagerne og andre Ting, som

¹⁾ En Hiernestaf, funden paa 3—4 Alens Dybde i en Tørvemose i Skaane, antog Forf. at have „sandsynligen“ tilhørt en Mand af den hyperboreiske Race (d: de nordlige Polarfolk i Asien, Amerika og Europa). I een „Vettehøj“ med Steengrav paa Arvallahede i Västergötland havde man fundet Skeletter af Liig, indsatte i Graven, med Benene boiede op under Høfterne. Saaledes, fortæller Cranz, begrave Grønlænderne deres Døde. Altsaa — Ligeledes beretter Cranz, at „ved et Barns Grav lagge Grønlænderne et Hundehoved“. I en aabnet Steengrav ved Quistofte i Skaane fandt man Hundeben tilligemed Been af et Barn. Følgelig — (Nilsson's Udkast til Jagtens og Fisk. Hist. oversat i Dansk Ugekrift. VIII. Bd. 1836. S. 377.)

Historisk Literatur og Kritik.

17. Om historiske Resultater af nyere Forskninger i den nordiske Archæologie.

Den i og udenfor sit Fædreland, ved zoologiske Arbejder længe bekendte Naturkyndige, Hr. Professor S. Nilsson i Lund, har i en Række af Aar gjort det skandinaviske Nordens jordsundne Oldsager, og dets Monumenter fra den forhistoriske Tid, til Gienstand for sine Forskninger; ligesom han af saadanne Oldsager har anlagt en Samling, der turde være en af de betydeligste og vigtigste, som findes i hele Sverrige. Den Iver og Nidskierhed, hvormed denne Lærde har dyrket et Studium, hvortil han oprindeligen er ført paa Naturvidenskabens Vej, eller ved Undersøgelser, hørende til Fortidens nordiske Fauna, har bragt ham til at udvide sine Oldgrandforskninger til de forskiellige Levninger fra hin Tidssalder, som, af Mangel paa skriftlige Monumenter, enten aldeles ikke, eller kun meget ufuldkomment kan siges at tilhøre den factiske Historie. Men da det er vist, at enhver Gienstand, som beviisligen har tilhørt en forsvunden Tid, en uddød eller fortrængt Folkestamme, paa sin Viis kan kaldes et Factum, ligesaa vel som den historiske Kiendsgierning: er det naturligt nok, at en Videnskabsmand ikke bliver staaende ved den blotte Samling, materielle Undersøgelser, Classification og Beskrivelse af de Old efter anden i Jorden og i Gravminderne opdagede Oldtidsgienstande; hvorved disse i det høieste blive til et Formaal for Samlerens Flid og Iver, eller for det Slags scientificke Curiositet og Dilettantisme, som i sin Art kan være gavnlig og berømmelig; men som dog omsider kun leverer et vorende, stundom næsten overvældende, ved andre Leiligheder igien mangelfuldt Materiale for den artistiske eller historiske Forskning og

findes i de ældste, steensatte Grave, tilhørte, have været de samme Folk, med samme Sæder, Levemaade og Gudsdyrkelse, som Grønlanderne, samt staaet paa det samme Culturtrin som disse."

I Henseende til Tiden, paa hvilken disse "hyperboreiske Bilde" have boet i Sverrige, da uleder Forf. denne, ved først at gaae tilbage til Svearnes "eller Asernes" Indvandring, "med Dinst Gudstieneste", i det nærmeste Aarhundrede før den christelige Tidsregning; herfra til den gotthiske Indvandring, i en uvis Tid; men dog "længe før Pythas, altsaa flere Aarhundreder før Christus." Gottherne foresandt Indbyggere af en ganske anden Stamme og Religion, end den som de selv tilhørte, og navnlig to forskiellige Folkeslag; det ene høivorent (Jotner, Jotner), det andet mindre, lavere af Væxt (Dværge, Trolde og Biergtrolde); og begge disse Folkeskæder fortrængtes af Gottherne, efter blodige Krige, til Landets nordligere Egne. — Hvorledes Forf. videre opløser Myther og "latterlige Fabler", i "almindelig Prosa", maa efterlæses hos ham selv. Hans Fremgangsmaade²⁾ er i det Bæsentlige den samme som den, hvorefter man en Tid lang ogsaa hos os gjorde nordiske Myther, Eddas Gudelære, og Saxos Eventyr og Folkesagn til Grundvold for den skandinaviske og danske Oldtids Historie. Kun maa bemærkes, at han stundom behandler de Myther og Oldtidsagn, hvortil han dog vilde støtte sig, med en Frihed og Vilkaarlighed, der gaaer meget videre end det Tilladelige, og hvorved han selv svækker sine Støtter. Saaledes f. Ex. naar han ytrer: "at i Sagaerne, ligesom i Historien (hvillen?), ere disse tvende, i sig selv rimeligvis adskilte Folk, Jetter og Dverge, sammenblandede." (anf. St. S. 382.) At Forf. her har baade Mythologien, Sproget og

²⁾ J. Ex. Gefion reiste til Gylfe; af ham fik hun Land affaaet, nemlig Siælland; af Jotnerne Drex til at pløie det med. — Skialden Thiodolf, som ved Harald Haarfagers Død sang om Eiggils Død, gav den Tyr, der stangede ham ihjel, det spottende Tilnavn "Jotuns Dg". Dette betyder ikke andet, end at "Jotnerne, ligesom endnu den største Deel af Smaalændingerne, brugte Drex som Lastvogn hvortil de andre Indvaanere, ligesom nu, brugte Heste." (anf. St. S. 381, 382.)

Sagnhistorien (naar man her vil tale om Historie) imod sig: trænger ikke til Bevis. Den Hypothese, hvormed han vil forklare Sammenblandingen eller Forverlingen — nemlig, at skiondt Jetter og Dverge længe have ligget i en Strid, der førtes af hine „med overlegen, underfuende Styrke“, af disse med „den feige Svagbed og snigende List“: saa ere de dog omsider i deres fælles Nød bleve Venner „for at modstaae de indvandrede og rovbegierlige germaniske Stammer“ — bliver saaledes ligesaa overflødig, som den er uden noget historisk Støttepunkt. Almuesagn i det sydlige og mellemste Sverrig om Strid imellem Jetter og Dverge, ere for Resten baade nationale, og naturlige som Levninger fra Hedenold, og tale netop i mod den antagne Sammenblanding.

Heller ei vil Forf. kunne bevise den Forudsætning, at tidligere Antiquarer overhovedet, eller i hvert Tilfælde urigtigen, have søgt at forklare Brug og Bestemmelse af hine Steensager: at de nemlig deels skulde have været Steenvaaben, deels Dfferredskaber (sammest. S. 384); hvorimod han antager selv at være den første, som har efterviist deres rigtige og naturlige Bestemmelse som Jagt- og Fiskeredskaber. Det er dog langt fra, at enhver nordisk eller tydsk Antiquar, før Forfatterens her omhandlede Afhandling udkom, allene har seet Dfferknive eller „symboliske Thorshamre“ i de Redskaber, som vor Forf. kalder Jagtkniv, Steenore, Steenmeisel, o. s. v. Han synes vel, paa det anf. Sted, især at have havt den ældre Thorslaci belienste Afhandling „Om Thor og hans Hammer og de dermed beslægtede ældste (Steen-)Vaaben“ m. m. (Scandinav. Museum. 1802. II. Bd.) for Øie. Men det maatte herved bemærkes (for ei at tale om andre nordiske og tydske Antiquarer), at allerede i det 1832 udkomne 1ste Bind af „Nord. Tidsskr. f. Oldf. S. 421—439, findes en, af vor Forf. ikke anført, „Kortfattet Udsigt over nordiske Steen-Oldsager fra den hedenske Tid“, ved en „sagkyndig og med disse Oldsager fortrolig Kienders Haand“ (Justitsraad E. Thomsen), hvis Benævnelser og Bestemmelser for Steenredskaberne i de allerfleste Tilfælde ganske svare til Hr. Prof. Nilssons. Ogsaa her er det bemærket: „At naar man gaaer langt nok tilbage i Tiden, vil man finde en meget stor Overensstemmelse imellem forskellige Egnes ældste Oldsager“; og „at interessante

analoge Snykker findes i Samlingerne af vilde Nationers Baaben og Redskaber, hvilket paa en meget tydelig Maade forklarer, hvorledes vore Forfædre i Culturens Barndom kunne have brugt disse Sager; men som Rummet og Hensigten med hiint korte og foreløbige Udkast ikke tillod videre at omtale og beskrive. Dette Arbejde er imidlertid ledsaget med nøiagtige, og efter Originalerne, i rigtige Proportioner, tegnede Afbildninger af omtrent 50 forskellige Steenredskaber og Baaben, med flere til denne Klasse hørende, i Afhandlingen beskrevne og karakteriserede skandinaviske Oldsager; hvilke Tegninger saaledes fremstille de selv samme Gjenstande, som Hr. Prof. Nilsson i sin „Jagtens og Fiskeriets ældste Historie“ classificerede og af tegnede som Efterladenskaber af Sverriges „hyperboreiske Bilde“. Hovedmomenterne og Resultaterne af bemeldte foreløbige Udsigt af Thomsen ere siden (1836) i Korthed gientagne i den af det kgl. Nord. Oldskriftselskab udgivne „Ledetraad til Nordisk Oldkyndighed“, hvor ligeledes Steensagerne henvises til deres naturlige og hyppigste Brugsmaade som Redskaber; hvor en symbolisk Betydning af samme reent er forbigaaet, men ligeledes den ved enkelte Steenredskaber muelige og rimelige Anvendelse som Baaben.

Allerede da jeg, efter Opfordring af det „danske Ugeskrifts“ Redacteur, 1836 meddeelte en Oversættelse af Hr. Prof. Nilssons oftere anførte Afhandling, fandt jeg Anledning til at ledsage den med et Tillæg, som det vil være passende (med Udeladelse af et Par allerede ovenfor meddelte Bemærkninger) at aftrykke, inden jeg gaaer over til den lærde svenske Naturkyndiges senere antiquariske Arbejde: for herved at gjøre det tydeligere, hvori Forfatteren i det sidste stemmer overeens med sig selv, eller afviger fra sine, nogle Aar tilforn antagne Meninger og Forudsætninger; og hvorvidt jeg dengang var af anden Mening, eller nu har nærmet mig hans Anskuelser.

„De af den lærde Forfatter ovenfor meddeelte Oplysninger om Bestemmelsen og Brugen af de fleste Slags, i Jorden fundne Steenredskaber fra Fortiden, der forekomme i de sydlige og sydvestlige Dele af den skandinaviske Halvø, ere saa vel grundede i Redskabernes Form og Dannelsesmaade, og bekræftede ved at sammenholdes med lignende Bæktøi, hvoraf andre vilde Følkeskærd betiene sig, at der neppe

vil kunne indvendes Noget imod Forfatterens Forklaringer i bemeldte Henseende. Ligesaa lidt vil man i det Hele kunne erindre noget imod, at Steenredskabernes Brug i Norden maa falde i en Periode, da dets ældste Indbyggere stode paa et af de tidligste Kulturtrin; med andre Ord, da de enten vare fuldkommen Wilde, eller paa Overgangen fra de Wildes Levemaade til Nomadernes, og fra disses til Agerbrugernes. Thi var ikke de hedenske Nordboeres Kulturstilstand, endog i de tidligere Aarhundreder af den christelige Tidsregning, en saadan Blanding af vild Raahed og en vis frigerst Forfatning, frigerst Tro og Tapperheds-Moralitet, at man vel kan sige, de selv, efterat et vist nok længe sparsomt Agerbrug var begyndt at indføres, endnu vedligeholdte meget af de Wildes og Nomadernes Barbarie?—

„Flere Tvivl og Betænkeligheder ville derimod møde i Henseende til de historiske Hypotheser, Forf. vil bygge paa de i bemeldte Egne jordsfundne Steensager. At her i Skandinaviens forskiellige, vidtstrakte Egne, i den fjerne Fortid, af hvis Grindring mørke og svage Sagn ere den eneste Levning, har levet, baade samtidigen og efter hinanden, flere forskiellige Folkstammer, er saameget mere utvivlsomt, som der endnu findes Levninger af een saadan (hyperboreisk) Stamme, i de skandinaviske Polar-Egne (Lapperne); og som en anden, som det synes langt ude, med hiin beslagtet Stamme (Finnerne) endnu paa en Maade udgior et Folk, udi det siden 1809 igien forenede Finnland. Undersøge vi Forfatterens ovenfor yttrede Meninger om de historiske Forhold, hvori han tænker sig disse ikke-gothiske Folkesfærd til vore Stammefædre, eller til Nordens skandinavisk-gothiske Befolkning, da synes det (s. bl. a. S. 380—82) som han i Sagnverdenens Dværg og Trolde bestemt tænker sig Lapper; i hiin Verdens Jotner (Ætter) derimod Sinner; hvilke begge Folkesfærd han antager, at de Sydfra indvandrede Gotther have, efter haard og langvarig Strid, deels underkøbt, deels fortrængt til Skandinaviens nordlige Egne. Forfatterens Gissninger, om endnu tidligere Fiendskab og Strid imellem den oprindelig nordiske Folkstamme, Dværgene eller Lapperne, „der mest har boet i Grotter, Jordhøie og Bierghuler“, og de indvandrede Jotner eller Finner, samt om deres ved fælles Nød fremvirkede Forsoning, for ved forenede Kræfter „at modstaae de indvandrede, rovbegierlige germaniske Stammer“: ligge ganske paa Mythernes poetiske Grund; og kunne her forbigaaes. Vigtigere i historisk Henseende er

derimod den paa monumentale Grunde byggede Hypothese: at de, i de angivne Egne af Sverrige og det vestlige Norge jordsfundne Steenredskaber^{*)} skulle være Vidner om, at en hyperboreisk Folkestamme i en meget siern Periode („omtrent for 3000 Aar siden“) har beboet bemeldte Landstrøg („men maaskee ogsaa de indre og mellemste Dele af Sverrige“ S. 374) og udelukkende har benyttet hine Steensager som Værktøi, Jagtvaaben, Fiskeredskeer, m. m. Denne Hypothese forekommer mig imidlertid, ved nærmere Betragtning at mangle den Sikkerhed og Klarhed, som Forf. har givet sin Fremstilling af de fundne Redskabers Natur og Bestemmelse.“

„Forf. synes her at forestille sig den geographiske Udstrækning af de bestrevne Steensager indskrænket, om ikke allene, dog fornemmelig til „Bleking, Skåne, Halland, Västergötland, Bahuslän, og det vestlige Norge“; og det er altsaa disse Landstæder, han fornemmelig vil anviise Skandinaviens Aborigines til Bopæl. Men nu er det almindelig bekendt, at de selsomme Steen-Redskaber findes ikke allene i Mængde overalt i Danmark; men ogsaa i Holsten, Mecklenborg, Pommern, Westphalen, og flere nordtyske Lande³⁾; ja, at man endog finder dem dybere ind i Tydskland, og maaskee overalt, hvor man i Jorden eller Vædskene træffer utvivlsomme Spor af germaniske Gravsteder. Jeg vil ei engang tale om, at de ogsaa findes i England og i det nordlige Frankrig; da baade Steenmonumenternes og de jordsfundne Steensagers Bestaaenhed i disse Lande endnu kun er utilstrækkelig bekendt og oplyst. I det samme gielder endog for en stor Deel om denne vigtige Deel af Tydsklands Oldsager, hvorefter man hidtil overhovedet kun har faaet, adspredte Noticer; saaledes at det vel med Grund kan siges: at den hele Undersøgelse af de, for de skandinaviske og germaniske Folkeslægter (eller i det mindste en stor Deel af de sidste) i Hedenold fælles Vædskier, Steendysker og andre Monumenter, samt Steenredskaber, med Hensyn, dels til samenes geographiske Forekomst i Landene, dels til deres mueligen

*) Man sammenligne f. Ex. den i „4ter Jahresbericht der Gesellsch. für Pommersche Geschichte und Alterthumskunde“. Stettin 1833, S. 81—96 meddelte Udsigt over Selskabets, allerede den Tid betydelige Samling af Steensager, fundne i Gravhøie, under Steendysker og i Jorden, i de pommerske Lande, hvor man ogsaa træffer alle de af Forf. bestrevne Redskaber, lige indtil Pilespidsene og de smaa Flintfliser.

særegne eller afvigende Beskaffenhed i forstieilige Egne, endnu ligger i sin Barndom."

"Men saa meget er i det mindste klart, at der ikke, fordi dette Slags Redskaber findes i temmelig Mængde i de oftere omtalte skandinaviske Landstrækninger, gives nogen i Forholdene selv grundet Anledning til udelukkende at tillægge netop disses Indbyggere i en uvis Fortid bemeldte Redskabers Brug. De selvsamme Redskabers Forekomst paa mangfoldige andre geographiske Punkter i Europas nordlige Lande, maatte jo udstrække Forf.s Hypothese til ethvert saadant Punkt, hvor disse Redskaber findes i Jorden. At man ogsaa virkelig overalt, hvor de findes, i en ubekendt Fortid har betient sig af Steenværktøi, inden man overkom og lærte at bearbejde Metaller, er meer end sandsynligt; men hvo kan tænke sig det rimeligt, at saa stor en Deel af Europa havde været befolket med Dværgfolk, Lapper eller andre hyperboreiske Stammer? — Der er aldeles ingen Grund til at antage, at det kun skulde være saadanne smaa Race, der havde betient sig af Steenværktøi og Steenvaaben: fordi man finder enkelte Spor til Steenredskabers Brug hos Estimoer og Grønlandere. Man finder dem jo ligeledes hos Ny-Seelænderne, Sandwichsøernes, Selstabsøernes og andre Sydhavssøers Beboere, der snarere kunde regnes til Jetter, end til Dverge. Ogsaa i vort Norden kunne indvandrede kaukasiske, gothiske eller germaniske Stammer ligesaa vel have betient sig af Steenredskaber, som de lappiske Stammer, hvilke Forf. antager som hele Skandinaviens Aborigines; og dette beroer jo allene paa, om deres Indvandring er skeet før eller efter det Tidspunkt, da de havde lært Metallerne Brug. — At ogsaa Folkeskædd af caucasisk eller gethis (?) Race, en kraftfuld, storvoren, krigerisk Stamme, engang i Nordens Hedenold har benyttet Steenredskaber og Steenvaaben: derom kan neppe blive Tvivl tilbage⁴⁾. Hyppigst findes jo saadanne Ting nedlagte i mægtige Gravhøie, og stundom under hine Steendysker, der sætte os i Forbauselse ved Stenenes ofte colossale Størrelse og den Kraft-Anstængelse, man har behovet for, ved høist simple mekaniske Hielpemidler, at sammenvælte saa uhyre Blokke, ja at opløste den største og sværeste ovenpaa de øvrige. Det strider mod al indvortes

⁴⁾ At Germanerne vare fattige paa Metaller, og at Finnerne (Fenni) skarpede deres Pile med Been, i Stedet for Jern: beretter ogsaa allerede Tacitus. (Germ. c 6 og 46.)

og udvortes Næmlighed, at tænke sig saadanne Monumenter som Værker af et Dværgfolk; og desuden vide vi jo historisk: at den Skik, at jorde de Afdøde paa hine Maader i Høie og under Dyser, og at give dem Redskaber, Vaaben, Smykker m. m. med i Jorden, har strakt sig langt ned i Aarhundreder af den christelige Tidsregning, da der ei kan være Tanke om nogen hyperboreisk Befolkning i disse Lande.

”I øvrigt maa man uden Tvivl antage; at Brugen af Steenredskaber i Norden har vedværet, saalange man endnu for en stor Deel ikke havde andre Metalsvaaben og Redskaber, end de, man skaffede sig udenlands som Krigsbytte, eller paa anden Maade. Der har upaatvivlelig været en Periode, da Kobberet, der vist aldrig kunde blive saa hyppigt og billigt i Værdi, at det blev almindeligt, har været i Brug ved Siden af Vaaben og Værktøi af Steen; man har jo ogsaa fundet begge Dele samlede, i Gravhøie eller i Jorden; og først Jernets almindelige eller hyppige Brug har ganske fortrængt baade Stenen, og det sjældnere, men mere let smeltelige Metal. Det er en Omstændighed, som tillige herved kan bemærkes: at man uden Tvivl først har betjent sig af Kobberet til saadanne Vaaben og Redskaber, som man enten aldeles ikke, eller vanskelige og mindre brugbare, kunde forfærdige af Steen. Man kunde ikke bruge denne Materie til Sværde. Dette Vaaben er derfor uden Tvivl et af de tidligste, man har forfærdiget af Kobber, eller rettere Bronze; imedens man længe endnu kan have betjent sig af Steen-Røller, Ører, Riler og Stridshammere af Steen. Ligeledes er Stenen ingen bekvem Materie til de tyndere Meiseler (eller det Slags Redskaber, vi nu kalde Huggjern). Ogsaa dertil har man tidligere fundet Metallet mere skillet; og derfor er det vel, at Mængden af de jordsfundne Metal-Sværde og Meiseler (eller saakaldte Celter, Vaal-Stave), forholdsviis er saa betydelig. — Spørgsmaalene: hvorledes man i Norden har skaffet sig det blandede Ets eller Metal, hvorefter Redskaber og Vaaben (i Kobber-Alderen) ere forfærdigede? — om man har faaet det i sammensmeltet Form, udenlands fra? og om hine Metalsværde og andre Sager overhovedet eller oprindeligen ere forarbejdede i Skandinavien? — maae vi paa dette Sted forbigaae, som Gienstanden mindre vedkommende. — Vi kunne derimod ikke andet end henvise til et, som det synes afgjort Factum: at Steensagerenes Forekomst i det skandinaviske Norden overhovedet er hyppigt i de af Forfatteren angivne Lande.

strækninger, saavel som i de nuværende danske Landskaber. Vi mene deraf at kunne slutte — ikke at alle disse Lande, i den Periode, som Steensagerne tilhøre, have været beboede af Lapper, Estimoer, eller lignende Polarfolk; men at disse Strækninger i Steens-Ålderen have været de, om ikke allene, dog stærkest beboede Dele af Skandinavien.

„Him Begravelses-Stil, og de fra den udgaaende Monumenter (steensatte med Jord tilhylede Gravkamre, opkastede Høtthøje, Steendysser og Steensætninger, synlige over Jorden) har, som bekiendt er, strakt sig fra det fjerne Skandinavien, ud over de danske Øer, over den jydsk Halvø, over det hele, fordum af sarske Stammer beboede Nordtyskland; maaſkee endog (thi herem fattes endnu fuldstændige, fuld Visdom givende Erfaringer), dybere ind i det sydlige og sydvestlige Tyskland. At disse Monumenter, ligesaa vel som Sprogene, ere ældgamle Vidner om Stamme-Frændskab imellem Skandinavien og Germaniens Gotter: maa være ligesaa utvivlsomt, som at Modsetningen hertil, Utiighed i Sprog, Skikke, Mythologie og Mindesmærker, adskiller de skandinaviske-germaniske, fra de finniske og vendiske Folkestammer. At derimod ogsaa de sidstnævnte Folkeskæder, paa deres tidligste Kulturtrin, have, ligesaa vel som Gotter og Germaner, betient sig af Steenredskaber, inden de lærte at smelte og selv at bearbejde Metaller: er naturligt nok, men dette beviser endnu slet ikke, at de i Danmark og Sverrig jordsfundne Steensager have tilhørt Estimoer, Lapper eller Finner. — Vilde man i Nordens Myther og dunkle Sagn, verden opſøge Beſtyrkelse for Forfatterens Hypotheser, synes Resultatet endog snarere at blive ham imod, end til hans Fordeel. Det er nemlig bekiendt, at flere nyere Historikere og Antiquarer, overensstemmende med Forfatteren, i Mythernes og de mythiske eller digtede Sagaers Dværg, eller Hvergtrolde, ville ſee Lapper; ligesom i Jotnerne eller Jetterne en finniske Folkestamme. Men vil man saaledes holde sig til Mytherne, da ferekomme Dværgene der netop som Væsener, der besadde stor Kænſt og Færdighed i at smede og bearbejde Metaller. Jeg vil i øvrigt ikke lægge videre Vægt herpaa; thi der bliver altid en ſaa vid Afſtand imellem de mythiske Dværg, og de virkelige Lapper, saaledes ſom vi kende dem ſom et fra Arilds Tid til Romadlivet indſtrænket Folkeskæder, at man her ikke vil komme vidt ved Sammenligninger.“

En afgjort tidligere Cultur finde vi hos Finnerne eller Finlænderne, hvilke, som et fra umindelig Tid baade agerbrugende og Metaller forarbejdende Folk, meget bestemt adskille sig fra Lapperne; thi ligesaa vel de tekniske Benævnelser, der vedkomme Agerbruget, som de, der høre til Smedens og Væverens Haandværk, samt endel Søvæsenord, finder man oprindeligen i det finnst (ikke i det lappiske Sprog), tilligemed Ord for Jern og Kobber; hvorimod Finnerne have optaget Navnene paa de øvrige Metaller, tekniske Ord hørende til andre Haandværker, og en Mængde andre Benævnelser paa Culturens Frembringelser og Fornødenheder, af det svenske Sprog. Efter den naturligeste geographisk-historiske Induction maae vi vel ogsaa tænke os den egentlige Finnst Stamme som vandrende fra Syden og Østen op imod Nord indtil Østersøen, (hvor Finner maaskee endog een Tid havde Sæde i Preussen) og derfra videre op indtil den bottniske Bugt, ja maaskee endog Norden for denne ind i Sverrige og Norge. Lapperne derimod, en oprindelig nomadisk og aldrig cultiveret Folkstamme, ere vel snarere paa en mere nordlig Vej fra det hvide Hav, og dybere inde fra Rusland, vandret ind i Scandinavien. Fuldstændigere Undersøgelser, end hidtil haves, om de norske, svenske og russiske Lappers Sprog, og deres Slægtskab, saavel til de finnst Stammers, som til andre siberiske eller Polar-Folks Tungemaal i det asiatiske Rusland, ville maaskee i Fremtiden kunne nærmere oplyse hiin Indvandring; ligesom ogsaa Lappernes Slægtskabsforhold til de nærværende Finner. Men aldrig vil noget historisk Bæviis kunne hjemle Lapperne Fædreland og Bopæl i alle de Landstrækninger, hvor man finder scandinaviske og germaniske Vættehøie og Steenredskaber. At lægge disses Brug her i Norden, og Lappiske Stammers Ophold i det sydlige Sverrige, 3000 Aar tilbage i Tiden: er desuden en saa uvis Tidsbestemmelse, at den er mere beregnet for Phantasien, end for Tænkningen; mere sætter os ind i en mythisk, end i en historisk Verden.

De Grundtræk, Forfatteren af det ovenfor omhandlede Udkast forelagde Publicum af sine Meninger og Hypothesser om Scandinaviens ældste Indbyggere, har han, efter senere Aars fortsatte og udvidede Undersøgelser og Studier, udviklet i et udførligere Arbejde, bygget, ligesom det første Udkast, paa Steen-

Alderens Monumenter og jordsfundne Redskaber; men tildeels med andre, forskiellige eller modificerede Resultater, hvilke Forf. med endnu mere afgjørende Udtryk forkynnder som beviste og uroffelige (see „Forord“ til 4de Hefte, første Side).⁵⁾ Den Tone, hvori han her ytrer sig om sine Forgængere i Fremstillingen af „Skandinaviens forhistoriske Tid“, er hvad man pleier at kalde fornem; og hans Charakteristik af de to „direct modsatte og hinanden udelukkende Anskuelser“, som i denne Sag „have søgt at gjøre sig giældende“, er ingenlunde noiagtig. Den tidligere, ukritiske og uhistoriske Opfatning er f. Ex. dog aldrig gaaet saa vidt, at den ganske har stillet Eddaerne og Snorres Sagn i samme Linie, eller lige trostydigt taget begge Indhold „efter Bogstaven“. Den senere Anskuelse betragter heller ikke alt forhistorisk Stof som „Mythe, Allegorie og Digt“; thi Forf. glemmer her Sagnet, som kan være et omdigtet Factum, eller en poetisk Bært, udspiret af historisk Rod, uden at være blot eller reen Digtning.

Heller ei vide vi, fra hvilke Kilder Forf. har hentet sin Skildring af en Anskuelse, hvorom han siger: „at den er nær ved at være den almindeligt giældende og antagne.“ Den historiske Forstning og Kritik har i vor Tid naaet en anden, mere agtværdig Høide, end den, Forfatteren tillægger den, med Hensyn paa Undersøgelsen af Nordens Fortid; den veed at skielne imellem religiøs Tro paa mythologiske Bæfener, og den handlende Tilværelse af virkelige historiske Personer. Den gjør ikke Saxernes Bodan og Skandinavernes Odin til en Sveafonge i Upsala, eller Asfalarens Guder og Gudinder til svenske Høvdinge og Prindsesser. Men den forkaster heller ikke noget Folkesagn med historisk Colorit, som Tiden har bevaret i en saadan Grad af Reenhed, at det ikke er gaaet over i Eventyrenes Klasse. Den forsmæder ei engang at tage Hensyn til et allegorisk Digt (f. Ex. Rigsmål), naar det bærer Præg af historisk Aand; men den gjør

⁵⁾ „Skandinaviska Nordens Ur-Invånare, et Försök i komparativa Ethnografin, och ett Bidrag till Menniskosläktens Utvecklings-Historia, af S. Nilsson.“ Förste Del. (med omtr. 280 lithogr. figurer paa 21 Tabler.) Lund 1838—1843. VI. VIII. 96, 16, 31, 56, 4 og 21 Sider. 4to. (Hvert Capitel har sin egen Paginering. De angives nedenfor ved Romertal, og Siderne i hvert Capitel ved arabiske Tal.)

heller ikke Folketro, Myther og mythiske Eventyr, der gientage sig under lignende Skikkelse over det hele nyere Europa, til udelukkende Eiendom for Norden; eller bruger opdyngede colossale Steenblokke, eller Steengrave og Steenredskaber, til Beviser paa at Dværgene i Nordens Myther vare Eskimoer. — Dette maatte i det mindste en berømt, os Alle bekendt Historieskriver blandt Forfatterens Landsmænd, og vor egen navnkundige, for tidlig tabte P. E. Müller, have lært Forfatteren. Men hverken disse, eller nogen anden, med sund og videnskabelig Kritik begavet Historiker vil tale om Begivenheder eller Tildragelser (Facta), som berettes i Edda⁶⁾. At den nyere Kritik, der veed at skielne imellem Mythe, Folkesagn, Eventyr og Historie, ikke — som Forf. siger — forkaster Indvandringer, eller kun antager en eneste Stamme i Norden, vil det være overskødigt at bevise; thi her skrives ikke for dem, der ere reent ubekiendte med det 19de Aarhundredes historiske Literatur i Sverrige og Danmark. Forfatteren, som mener, at „paa sædvanlig historisk Veie“ intet „er at udrette for at gjendrive begge hine Anskuelse“ — hvis Charakteristik hos ham dog hverken er nøiagtig, eller fuldstændig — har derfor valgt den „sammenlignende naturhistoriske Methode“, der „fører bort fra Antagelsen af begge hine Meninger“. — Men ere vel hine uvidenskabelige Meninger, saaledes som de her antydes, meer end Phantomer, Forf. selv skaber? Eller hvilke ere de Phantaster, han vil fremstille som Ophavsmænd til den „næsten almindeligt gieldende“ Anskuelse, hvorefter „alle ethnologiske Oplysninger, som Saga, Tradition og Folketro meddele, foragtes og forkastes som blot Phantasie og Dvertro.“ (Skrock)?⁷⁾

6) „De tilldragelser, hvilka Eddan och de första Kapitlen af Sturleson teckna, ha endast skett i Fantasien.“ (Dette nemlig tillægger Forf. den Anskuelse, der „håller på att allmänt antages.“ Forord, p. VII.)

7) Langt fra, at en saadan Anskuelse skulde være almindeligt gieldende, veed man jo, hvor omhyggelig, i ethvert Land, og saaledes ogsaa i Skandinavien, netop vor Tid er for at bevare enhver Levning af „Saga, Tradition og Folketro“; og hvorledes endog nogle Historie-skrivere have været, eller ere, kun allfor tilbøielige til, paa denne, som oftest løse og usikre Grund at opføre historiske Bygninger. At, ved

Det kan dog ei være saa uvidenskabelige Modstandere, vor Forfatter ved sine fuldstændigere udviklede, bearbejdede og omarbejdede Undersøgelser vil giendrive. Men det kan heller ikke være den, ved Kritik og stærket Tænkning veiledede Historieforstning og historiske Videnskab, der vil tage den „naturhistoriske Methode“ for gyldig, der, hvor den vil gaae uden for sine egne Grænser, sin egen Virkefreds. Denne Videnskab vil med Erkiendtlighed modtage enhver Belysning af den specielle nordiske Sagnhistorie og Archæologie, som en kyndig Naturforskers øvede Jagttagelsesaaad kan yde den; men den maa afvise en Paastand, som den, at hiin Methode skulde være i Stand til at oversføre almindelige ethnographiske Erfaringer og Resultater fra den Sphære, hvor de høre hen, Menneskeslægtens Charakteristik i dens uhistoriske Bildhedstilstand, til et særskilt Folks historiske og handlende Eksistens, saalænge den ikke kan godtgjøre hine Erfaringers individuelle Charakter, eller deres udelukkende Anvendelighed paa et vist Folk. Det er nemlig det væsentlige Udbytte og Resultat af Hr. Prof. Nilssons nyere Værk (foruden de specielle og descriptive antiquariske Oplysninger, det meddelede) at det giver os en ny Bekræftelse paa længe bekiendte almindelige Sætninger og Erfaringer, i Henseende til Menneskenes Syfeler, Livsnæring, Redskaber og Haandgierninger paa Slægtens laveste Kulturtilstand, eller i Bildhedens Stadium. Hvad Forf. har villet tilføie disse almindelige, uimodsigelige og forhen be-

Siden heraf, den kritiske Videnskab ikke vil sætte Følkesagn, og andre traditionelle Kilder og historiske Momenter i et Folks Ethnographie, lige med Diplomer eller andre gode skriftlige Monumenter: er noget, som Forf. ei vil andet end billige. Han nævner selv (Inledn. p. VIII) Traditionen, som et Middel, „hvoraf man ikke kan vente at erholde Kundskab om den raare Menneskestamme, der først optraadte i et Land“ (men bruger imidlertid længere hen denne samme Tradition, for at bevise, at Lapperne vare en saadan Menneskestamme i Skandinavien). Han siger videre, og det med fuld Ret: at Naturforskningen kan give sikrere Resultater, end Saga og Tradition, dersom den er i Stand til at afgjøre, hvilken Følkestamme de ældste i Gravene fundne Hierneskaller have tilhørt. (S. III.) Men det er ogsaa denne Betingelse, som først maa indtræde, førend Cranierne kunne indlemmes blandt de historiske Auctoriteter.

kiendte Erfaringer, i Henseende til en speciel historisk Materie: Bestemmelsen af Nordens tidligste Folkestammers Slægt og Oprindelse, er tildeels kun Gientagelse eller Bestyrkelse af ældre Meninger; deels er det Hypoteser, som ere langt fra at være saa fuldstændigt beviste, eller bragte til den Sikkerhed, som Forfatteren antager. Der er et væsentligt og vigtigt Hovedpunkt i den hele Undersøgelse, — et saadant, som maaskee med Tiden kunde blive afgjorende, for at komme til et virkeligt historisk Resultat af de her omhandlede antiquariske Forskninger; nemlig de i Nordens, og det øvrige Europas ældste Steen- og Jordgrave fundne Hjerne-skaller's sammenlignende Beskrivelse. Men Forfatteren er selv en alt for kyndig Naturforsker til ei at ville vedgaae, at vor Erfaringskundskaab i denne Materie endnu er alt for ny, ufuldstændig og usikker, til at de Resultater, han troer at have overleveret Historien, eller selv at kunne historisk bearbejde, kunne gielde for afgjorte og fuldstændig beviste⁸⁾. Det maa overhovedet være os paafaldende, at netop en Gienstand, der ligger Forfatterens Videnskab nærmest, har han ogsaa i det foreliggende Bærf behandlet med mindre Omfarg og mindre omfattende Forskning, end de antiquariske Undersøgelser af Oldsager og Monumenter i en Deel af Scandinavien.

Det er denne Materie, som Forf. i sin Bogs 1ste Capitel („Jemförelse mellan vilda Folkslags Verktyg och de i Jorden hoss oss funna Fornsakar af Sten, Diurben” m. m.) med megen Fuldstændighed, og paa en ofte lærerig Maade har behandlet. Han giennemgaaer fuldstændigen de forskjellige (10) Classer og Arter af Steenredskaber, characteriserer og beskriver dem med en Naturforskers øvede Øie og tydelige Udtryksmaade, og meddeler ved enkelte Arter manges interessant Bemærkning. Efter Slægt-

⁸⁾ Det bør desuden ikke oversees, at de cranologiske Resultater overhovedet kun ville have Gyldighed under den Forudsætning, at Hovedskallernes Form hos de forskjellige Racer og Folkestammer er saa constant, at Culturen ingen Indflydelse har paa samme. For at komme til Visshed herom, maatte den sammes Stammes Hovedskaller studeres under forskjellige Culturtrin. Allerede Vandringen fra eet Klima ind i et andet kan maaskee, i flere Generationer, bevirke nogen Forskiellighed.

og Artmærkerne giver Forf. derefter i 12te § („Moment“), S. 60—63, en systematisk Opstilling af de forskellige Steenredskaber, hvorved Oversigten af disse bliver endnu tydeligere. Man vil overhovedet let overbevises om, at Hr. Prof. Nilsson her skriver, som mangeaarig Kiender og Samler af dette Slags Oldsager; og at han, hvor det kommer an paa den praktiske Kundskab til saadanne Gienstande, for saavidt som de forekomme i Sverige, og navnlig i Slaane, ikke let giver nogen anden standpunktet Archaolog efter.

Men allerede i dette Capitel møde vi Problemer og hypotetiske Sætninger, der have deres Udspring fra Forfatterens Indlingsmeninger, og hvor Argumentationen staaer paa svagere Fodder. Dertil hører hans tidligere, næsten absolute Benægtelse af, at der blandt Steensagerne ogsaa kan have været Krigsvaaben (S. 54. 55); en Paastand, som det ikke let vil lykkes Nogen at bevise. Enhver, som uden noget Slags forudfattet Mening betragter en Samling af nordiske jordsfundne Steensager, vil falte paa, at endel af disse Redskaber ligesaa vel kunne have været tjenlige til Vaaben, som til fredelig Haandgierning; og kiender man nærmere til Sydhavets Vilde, som de vare før Berøringen med Europæerne, og til deres for længe siden aftegnede Redskaber: da vil man saameget mindre tvivle herom. Vor Forf. gaaer i Almindelighed ud paa en saadan Deviisførelse: at da disse Redskaber og Vaaben have været anvendte til Jagt, eller endnu af vilde Folk anvendes dertil (f. Ex. Flintlandsen i Nordamerika, S. 65), kunne de ikke betragtes som Stridsvaaben. Men man behøver ei at negte det første, fordi man ei vil udelukke den sidstnævnte Brug. Nyhollands Aborigines (eller „Ur-Indvaanere“) der omtrent staae paa Vildhedens laveste Trin, bruge f. Ex. Landsen baade til Jagt og til Krig; og der findes og fandtes aldrig saa vild en Race paa Jorden, der jo baade kiendte Krig og Krigsvaaben. Vor Forf. derimod vil, efter sin Hypothese, ikke antage andre „Ur-Invånere“ i disse Lande, end Dværg-Racer, hyperboreiske Stammer, Lapper, Estimoer og desl. Derfra skriver sig vel især hans Tilbøielighed til at ville forlæste Steensvaaben, eller al frigerst Brug af Steenøxer, Hammere, Landsen eller Rastefpyd o. s. v. hos Scandinaviens ældste Beboere. Hans

Beviser ere her stundom af en saa svag og besynderlig Art, at de næsten medføre Tvivl om at være alvorligen meente⁹⁾. — I sig selv er dette kun Bisager, især hvor det kommer an paa den archæologiske Beskrivelse over Gienstandene; thi er denne kun tro og nøiagtig, ligesom Ustegningen, da vil den altid opfylde sin Hensigt. Men disse Bisager have dog udgjort Momenter i Forfatterens historisk-ethnographiske System, hvis nyere Form og Udvikling vi nu komme nærmere til at berøre; jeg siger „de have udgjort saadanne Momenter“; thi jeg tør ikke ganske være forsikret om, paa hvilket Standpunct af Vissheds Forsk. i den Henseende staaer, eller hvorvidt han angaaende Brug af Steen-vaaben er bleven enig med sig selv. I det samme Capitel, hvor han overhovedet benægter deres krigeriske Brug, kommer han siden til at tilstaae den i et tilstrækkeligt Maal og Omfang; nemlig baade som Forsvars- og Angrebsvaaben¹⁰⁾.

⁹⁾ Hvortil liene f. Ex. Beviser som dette: at en Medes-Krog og et Medes-Lod (Met-sænke) ei kunne have været Krigs-vaaben? (S. 54). Eller hvad vil et saadant Beviis imod Stridsøxer sige, som det, der føres, S. 55? — „Den Vilde i Norden behøvede Vedøxen til at fælde Træer til Tømmer og Brændsel. Det er beviist, hvorledes man, naar disse Steenøxer ved Brugen bleve afflidte og stumpede, atter og atter sleb dem. Umueligt er det, at en Øxe, der blot brugtes i Krig, saaledes til det Yderste kunde afflides.“ — Hvem vil det falde ind at negte dette? Hvo antager vel nuomstunder, at alle gamle Steenøxer slulde have været Stridsøxer? Men finder man ikke langt flere hele, end afflidte og ved Slibning afflumpede Steenøxer? Vi have nu baade Brænde-Øxer og Rødb-Øxer eller Slagtersøxer af Jern, som begge slibes, naar det gjøres fornødent; men at baade den første og den sidste kunde bruges som Vaaben, vil man ikke negte, fordi de have en anden Bestemmelse.

¹⁰⁾ „Jag hör likväl ikke fortiga — at dessa Jagtvapen och Slöidredskap i Nödfall blifvit begagnade som Stridsvapen, dels för att afvärja Angrep, och dels för att fördriva eller förstöra främmande Stäm-mar, som inkommit och nedsatt sig i Landet.“ I. 79. Det samme siger Forsk. siden efter (IV. S. 21 i Anmærningen); ja han tilføier, „at det ei allene er sandsynligt, men sikkert, at Dvärgfolket har anvendt deres Steenpile og Steenøxer mod Jetterne“; endskiøndt deres Bestemmelse var Jagten. — Men det seer end mere besynderligt ud, at Forfatteren I. S. 94—96 selv beretter om en Ræstepil, der af Skandinaviens Vilde var brugt som et Strids-vaaben mod en

Her kunne vi først betragte den Skildring, Forf. (I. S. 58. 59.) meddeeler af det vilde Urfolks hele Leveskik, saaledes som denne lader sig uglede af Folkets Redskaber. Dette Folk altsaa drev Fiskeri paa Havet og i Indseerne; det havde Baade eller Canoeer, formodentlig af udhulede Træstammer, kienbte Ildens Brug og brændte Leerkar, „ligesom de Vilde i Syd- og Nord-Amerika“. „Saaledes have de uden al Tvivl ogsaa, ligesom disse, høvt Hytter (stugor), hvori de boede For at bygge deres Hytter have de brugt flere Slags Værktøi (Ører, Meisler, Skaffiler, o. s. v.) til at fælde Træer, af hugge Tømmerstokke, fløve dem, hugge Huller i dem,“ o. s. v. (S. 59.) Dette sidste især lægge vi Mærke til, deels med Hensyn til længere hen yttrede Meninger om dette Folks Jordhuler og Steenboliger, deels med Hensyn til Slutningsresultatet, at „skandinaviske Urinvånerne hafva ovedersägligen stått på lägsta Graden af Bildning, hufvudsakligen lifnärt sig af Jagt och Fiske, och varit Vildar.“ Det første ville vi dog tillade os at modsigte, uden at afgjøre noget om Udstrækningen af Vildhedens Prædicat. En Folkestamme, der fælder Træer, bygger Huse eller Hytter af Tømmerstokke, har Fartøier, brænder fine Leerkar, „bruger tilfkaarne Klæder, og ikke blot hyller sig i Dyrehuder“ — staaer allerede ikke paa det allerlaveste Trin i Cultur. Men hertil kommer endnu, at Forf. bringer denne samme Folkestamme i ethnographisk Forbindelse med de steensatte Grave og andre Steenmonumenter. Den blotte Tilværelse

Fiende, og hvis Spids fandtes i en Hierneskal, hvori den var indtrængt i 5 Tommers Dybde; hvorimod han længere hen i Bogen (IV. S. 20) finder en Beretning om, at en Flintkile og en Landfespids af Flint vare fundne, fæstede i to Cranier, til den Grad absurd og umuelig, at han affærdiger den med simpel Benægtelse og med spøgende Ironie; det lod sig jo tænke, mener han, at bemeldte Cranium med Landfespidsen var et Fabricat af en ivrig Antiquarius, der endelig i Steenværktøi vilde see Stridsvaaben. — Modsigelser af den Art maa ugledes af den desultoriske Maade, hvorpaa Forf. har samlet Stoffet til sin Bog, skrevet den, og ladet den trykke. Heraf allene kan man forklare sig, at han paa et tidligere Sted i Bogen leverer en factisk Giendrivelse af sin egen, længere hen saa skarpt yttrede Mening imod det angivne Factum, Cranium med Landfespidsen m. m.

af disse, hvis Antal, hvis colossale Dimensioner, hvis med beundringsværdig mechanisk Kunst, og man kunde næsten sige mathematisk Nøjagtighed udførte Structur, som giennem Kartusinder har bevaret dem, endnu i det 19de Aarhundrede vækker Forbauselse og en vis Grad af Beundring — Tilværelsen af saadanne Monumenter, siger jeg, lader sig dog ikke forbinde med Begrebet om „den laveste Grad af Dannelse“ hos deres Ophavsmænd. Ingen hyperboreisk Dværgestamme, intet Polarfolk, har saadanne Monumenter at fremvise. Disse maae uden al Tvivl have tilhørt en pbyssisk ædlere og mere kraftfuld Folkestamme; og det maa være denne, der over en stor Deel af Scandinaviens sydligere Dele, Kystlandene ved Østersøen, betydelige Strækninger af Tydskland, de britiske Øer, Belgien, Nordfrankrige, en Deel af Spanien og Portugal, har sat sig usorgængelige, kun ved menneskelig Magt og Vold forstyrrelige Monumenter af een og samme væsentlige Art og Natur, om endog, i Følge de forskiellige Landes Naturforhold, af noget varierende Charakter, Form og Behandling, Opstilling og Anvendelse af Steenmassen, Steenblokkene og Steenpillerne.

Men er vor Fors. uvidende om disse Monumenters Tilværelse, eller benægter han, at Nordens jordsfundne Steenredskaber ogsaa ere fundne i andre europæiske Lande? — Ingenlunde! Han erklærer selv: „at naar den Erfaringsætning, som neppe kan bestrides, at alle Folk, som kun benytte Redskaber og Baaben af Steen og Dyrebeen, ere Vilde: saa maae vi ogsaa antage, at vilde Folk, samtidigen eller efter hverandre, i en meer eller mindre fiern Fortid, have beboet alle andre Lande i Europa, efterdi man i alle har i Jorden fundet Værktøi og Baaben af Steen.“ (I. 81.) Hertil slutter sig et andet, nu af vor Fors. ubetinget opstillet Resultat: „at vi af Redskabernes Liighed ikke kunne slutte os til, at de have tilhørt en og samme vilde Folkestamme“; da en saadan Liighed forekommer ved alle de Steenredskaber og Baaben, som findes overalt paa Jorden. (I. 82.) Steensagerne kunne saaledes ikke oplyse os om, hvilken Folkestamme de have tilhørt; men kun om det Folks Culturgrad, som har forædliget og benyttet dem. (S. 84.) Han var tilforn aldeles tilbøielig til at bestyrke Meningen om Nordens

Dværgfolk, som en Stamme af grønlandsk eller Eskimo-Race, ved de her fundne Steensager og deres Bessaffenhed; eller rettere: hans Hypothese gif oprindeligen ud paa, ved Redskabernes Identitet at bevise hiin Folkestammes tidligere Udbredelse over Skandinavien, o. s. v. Nu derimod antager han, med lige afgjort Visshed, at „Cranierne ere et af de sikkerste Kendetegn paa Folkestammerne“; at da Cranier — som „paa det nærmeste ligne“ to Hovedskaller, fundne i Danmark, hvilke igien ligne lappiske Cranier — ere fundne i adskillige saakaldte „Ganggrave“ (Jettestuer) i Slaane og Sydsverrige: saa følger deraf utvivlsomt: „at Lapper i en fiern Fortid have boet i det sydlige Skandinavien, og der benyttet Steenredskaber.“ (I. 84. 85.) Men, tilføier vor Fors. endvidere, „deraf følger dog ikke at dette Dværgfolk har været det eneste i Skandinavien, som har slaaet paa et saa lavt Culturtrin, at det har betient sig af sige Redskaber.“ Mueligen kunne ogsaa andre vilde Stammer, tilligemed Lapperne, have beboet dette Land; men saameget er vist, at baade Gøther og Kimbrer, som før „den Obinske Indvandring“ beboede Skandinaviens sydlige Dele, havde Metalvaaben.

Saaledes komme vi, mod Enden af det første Capitel, der udgjør henved Halvdelen af Forfatterens nyere Skrift, til en ganske anden Slutningsrække, end den, hvorved han begrundede sit tidligere (i Skand. Fauna I. Del) udviklede System om Skandinaviens ældste Indbyggere. Han gaaer nemlig her først ud paa at bevise, hvad der vist aldrig af nogen forstandig Antiquar har været betvivlet: at Steenredskaber og Vaaben af Steen ere ældre, end lignende Gjenstande af Kobber. Imidlertid ere ogsaa disse sidste ældre end vor Historie, og ældre end Traditionen (hvilke begge kun kende Jernvaaben m. m. (S. 88); og Kobbersagerne maae have tilhørt en anden Tid (upaatvivleligt) og en anden Folkestamme (?), end den, som benyttede Steenredskaber, og byggede de Steengrave, hvori man jævnlig finder dem.

Derimod er egentlig intet andet væsentligt at sige, end den almindelige Bemærkning: at det dog altid kun bliver en hypotetisk Forudsætning, at den samme Folkestamme, som i sin vilde Tilstand, eller i Raahedens Stadium, kun havde Steenredskaber, ikke i en sildigere Tid, ved Fremgang i Cultur, og Handels-

Samkvem med andre Folkesæder¹¹⁾, kunde være kommen til at besidde, bruge, maaſkee endog forfærdige Værktøi og Vaaben af Bronze. Denne Omſtændighed komme vi noget længere hen til atter at berøre.

Desto mere kan der være at indvende mod den afgjørende Maade, hvorpaa Forf. i andet Capitel (Jemførelse mellan hufvudskålar, som finnes i våra forngrifter och dem, som tillhöra nu levande folkstammar") opstiller et Resultat, „det selvſamme, han for nogle Aar siden udtalte i Indledningen til den Skandinaviske Fauna“, og som han nu, efter at have forladt Beviset af Steensagerne, fornemmelig vil udlede af Craniernes; nemlig: „at det Folk, som i Skandinavien har benyttet Redskaber af Steen, tilhørte den hyperboreiske Stamme, hvortil Lapperne ogsaa maae regnes“; (II. S. 12.) og „at dette Folk ved Sverriges sydlige Kyster har ført en Levemaade, liig de nuværende Grønlanderes, og andre Eskimoers.“ Her kommer vor Forf. ſaaledes, ved en Art af Cirkel, atter tilbage til et Beviis af Steensagerne; hvilket dog kun anvendes paa Levemaaden. — Men Folkestammens Indſtrænkning til „Sverriges sydlige Kyster“ betyder her vel ikke andet, end at de i Skaane fundne Harpunspidser og Flintestene, hvilke Forf. antager at være Medefroge, m. m. tyde paa Sælſangſt og Fiſkeri. Han udſtrækker ſelv umiddelbart derefter ſin hyperboreiske Befolkning langt videre, end til hine Kyſtlande. Det ſamme Folk, hvoraf Lapperne ere de ſidſte, til det yderſte ſkandinaviske Norden fortrængte Levninger, „har ſaaledes i den ældſte Fortid beboet ikke blot de ſydlige Dele af dette Land, men ogsaa det øvrige nordlige og veſtlige Europa, Danmark, Nordtydſkland, de brittiſke Øer, maaſkee (hvorfor „maaſkee“?) en Deel af Franſrige, o. ſ. v.“; thi overalt i diſſe Landſtrækninger „findes lige beſtafne Steenredſkaber, lige conſtruerede Gravkamre, ſom de, i hvilke man hos os finder Hovedſtaller, der heelt og holdent ligne

¹¹⁾ Dette Samkvem antager vor Forf. ſelv om hiin Folkeſtamme, endog i Steenredſkabernes Tid; nemlig, at de Glasperler, ſom jævnlig findes ved diſſe i Gravene, ei kunne være komne til de vilde Skandinaver, uden ved Byttehandel med Fremmede. (I. S. 46.)

Lapperne." — Her fristes man til at anvende hvad Forfatteren siger imod dem, som have villet tillægge Telterne hine steenbyggede Gravkamre: „Man vil, indtil videre, ikke negte, at Lapper kunde have bebudet alle hine Lande; men man tør mene, at de Grunde, Forfatteren hidtil har anført for denne Paastand, hverken ere bevisende, eller antagelige." (II. S. 6.).

Forfatterens Beviis-Slutning er nemlig en saadan: Steengrave og Steenredskaber af ovenfor omhandlede Art og Bestaafenhed findes i hine vidtløftige Landstrækninger (og endnu længere ned mod Syden); et og andet enkelt Cranium er fundet i Skaane og paa de danske Øer, som Forf. antager for Lappisk; altsaa — have Lapper været den oprindelige Folkestamme overalt, hvor dette Slags Gravkamre og Steensager findes. Enhver vil uden videre finde Beviset svagt; Forfatteren har desuden allerede svækket det ved selv at fratiende Steenredskaber, som almindelige for alle vilde Folk (s. ovenfor S. 625), nogen bevisende Kraft, (her altsaa som Understøttelse for Beviset af Cranierne), naar Tælen er om at afgjøre, hvilken Folkestamme disse Redskaber have tilhørt. Men nu er det kun af hine enkelte, i Steengravene fundne Hovedskalleres antagne Liighed med Lap-Cranier, at Forf. uleder et saa vidt omfattende ethnographisk Resultat. I dette Punkt er hans subjective Overbeviisning stærk; men jeg tvivler om, at de hidtil meddelte Erfaringer ville forslaae til at hæve den til videnskabeligt Beviis. Jeg seer her endnu ifftun nogle saa isolerede craniologiske Exempler, fra en enkelt Plet i de udbredte Strækninger af Europa, hvor beviisligen den samme Klasse af Steengrave og Monumenter forefindes; og Hvo forsikrer os om, at endog disse saa Cranier ere meer end tilfældige eller abnorme Phænomener? — Men i ethvert Tilfælde er der endnu langt tilbage, inden det Erfaringsbeviis, Forf. vil føre, har faaet Gylldighed nok for den hele Udstrækning af det gamle Europa, som han i den ældste Fortid, eller for 2—3000 Aar siden, vil befolke med Lapper. — Antog vi endog, at Tingen har sin Rigtighed med Hovedskallerne i de Tilfælde, som Forf. beraaber sig paa, og for de skandinaviske Egne, hvor saadanne Cranier ere fundne i Steengravene: saa vide vi jo dog, efter Alt hvad vi kiende til Dimensionen af de Skeletter, der forekomme i dette Slags Grave,

at disse ingenkunde svare til Polarfolkets Dværgeværk. Dette er en Omstændighed, som vor Forf. ganske forbigaaer, og som her maa komme saameget mere i Betragtning, da de colossale Steenblokke og Steenmasser, som meget ofte ere anvendte til Gravene og Monumenterne, saa at sige gjøre det umueligt for Tanken at forestille sig hyperboreiske Dværgestammer, det være nu Grønlændere eller Lapper, som Ophavsmænd til saadanne Værker, hvilke Folkesagnet derfor næsten altid, ved en naturlig Ideeforbindelse, snarere har tillagt Jætter, eller Ræmper.

Næsten ligesaa uvilkaarligt maa en anden Betragtning opstaae hos os: hvorledes forenes Foretagender af en saadan Art, Constructionen af de mangfoldige uhyre Steenbyggeser, Jettestuer, „Hünenbetten“, „Dol-Men's“, „Cromlech's“, o. s. v., med hvis Charakter vi hos os selv ere fortrolige, og som vi gienfinde, ikke blot ved Rysterne, men dybt inde i Lydsland og Frantrige, — hvorledes Opførelsen af andre, endnu mere colossale Steenmonumenter, som uden Tvivl alle maae henføres til den samme store monumentale Klasse, eller til den steenbyggende Folkestammes Værker, med det dybe Raahedsstrin, hvorpaa vi, efter vor Forfatters hele Hypothese, maae hense til disse Monumenters Ophavsmænd? — Deres Tilveiebringelse lader sig ikke tænke, uden ved forenede Anstrengelser af en talrig Folkeslok, hvortil igien udfordres i det mindste Elementer til en vis social Forfatning, som Mennesket ikke kiender i Bildhedsstanden. Ingensteds, hvor man i Amerika eller Sydhavet har fundet Folkestammer, paa et Trin af Bildhed, analogt med det, hvorpaa vi, efter vor Forfatter, maae hense til den lappiske Stamme, som han i en fiern Fortid lader befolke saa stor en Deel af Europa, har man opdaget Spor til Mindesmærker af saadan Art. Vi maae vel derhos bemærke: at deres Tilværelse for en Deel er afhængig af en udbortes Naturbetingelse. De kunne neppe i stor Mængde forekomme, uden der, hvor Jordklodens tidligste og største Revolutioner have frembragt de løse Steenblokke, eller saakaldte Mullestene¹⁾.

¹⁾ Man tør uden Tvivl, blandt den europæiske Verdens Monumenter fra den tidligste Verdens Stammer, der have efterladt Spor af deres Liv, antage to Hoved-Klasser af Steen-Monumenter: 1) De, hvis Construction enten er af naturlige, eller ifkun deelvis og raat

Dog er unegtelig denne overhovedet gældende Betingelse ikke uden Modification. Hvorledes Forholdet er med de tydske „Hünenbetten“ eller Jettestuer, hvoraf forskjellige Arter forekomme, og for en Deel temmelig langt nede i Landet: kan jeg her ikke med Bestemthed angive; og vil i den Henseende indskrænke mig til at anføre en bekendt hollandsk Antiquars Bestemmelse af Grænsen for dette Slags Monumenter i Europa¹³⁾, hvor de uden Tvivl oftest, og i de fleste Landstrækninger, falde sammen med Rullestenenes Forekomst. Imidlertid er det aldeles afgjort, at der i det mindste i England og Irland jævnlig forekomme jordbækkede Steendysser og Steenbygninger, hørende til den her omhandlede Klasse af Monumenter, som ikke ere opførte af Rullesten, men af hugne eller fløvede Blokke af blødere Stenarter¹⁴⁾.

tilhugne Rullestene (thi ganske uden Tilhugning eller Tilbannelse ere vist nok ikke de paa een Side flade Steenblokke, som forekomme i saamange Steendysers Overligger og Bærestene, og selv i Jettestuernes Bægstene). 2) De saakaldte cyklopiiske Mure, i hvilke man ligeledes har behandlet colossale Steenmasser, men tilhugne til flersidige Kegemer, og saaledes anvendte til Bygninger eller Monumenter.

¹³⁾ Det er Forfatteren af en lærd, udførlig Monographie over Jettestuerne, Nic. Westendorp, som i dette Skrift („Verhandeling over de Hunebedden, etc. 2de Druck. Groningen 1822. p. 79) antager: at naar man, i at gaar ud fra de svenske Lapmarker (?), vil drage en Linie over den botniske Bugt, Östersøen, Öderens Udløb, giennem Tydskland, Böhmen, Baiern, Savoien, indtil Rhonemundingen i Frankrige: saa ligge de Lande, hvori Jettestuer forekomme, alle B e s t e n for denne Linie. (Men Forf. trækker denne Linie noget for høit op imod Nord; hverken i de svenske Lapmarker, i Norge, eller i det nordlige Sverrige findes „Hunebedden“.) Gaaer man i Frankrige ud fra Garonnes Udspring indtil Voires, over Nevers og Sens, indtil Seinen: saa ligge paa venstre Haand af Linien de Egne, der allene besidde dette Slags Monumenter. I Tydskland derimod skulle de kun findes nordlig for en Linie, der fra Öderen løber ned over Berlin, og herfra over Dessau, Cassel og Wesel.

¹⁴⁾ Af saadanne, der forekomme paa de britiske Øer, vil jeg t. Ex. nævne en stor høidækket Gravhule, der 1816 opdagedes i Wellon Sogn i Somersetshire. Den var omtrent 48 Fod lang; Øien derimod 107 Fod, og dens største Brede var 54 Fod. Gravhulens Hovedgang var paa tre Steder afbrudt ved Tværgange, hvilke saaledes dannede

Det er heller ikke allene de egentlige, af Hr. Prof. Nils-
son fortrinsviis omhandlede og beskrevne Gravkamre eller Jette-
stuer, her bør komme i Betragtning; men ved Siden af disse
— foruden andre ældgamle Steenmonumenter, f. Ex. Bauta-
stene, m. fl. — i Særdeleshed det Slags Constructioner, hvor en uhyre
Steenblok er opløstet over Jorden, for med den flade Side at
hvile paa 3, 4 eller flere opreiste Bærestene. (Ikke upassende
er derfor Benævnelsen af „pierres levées“, som blandt flere andre
gives dem i Frankrige.) Disse i Danmark under Navn af „Dys-
ser“ (i Jylland, ligesom i Skaane, „Daas“, „Does“ og „Syn-
ovne“) bekendte Monumenter, staae i oienfaldigt Slægtforhold
til Jettestuerne, og forekomme overalt hvor disse findes; saaledes
bl. a. i Frankrige og i Danmark, af lige colossale Dimensioner,
og i undertiden forbausende, næsten ubegribelig Mængde. I et eneste
Sogn (Stillinge i Siælland) har man allerede 1808 beskrevet
ikke mindre end 31 af saadanne eller lignende Monumenter, hvoraf

sex, lige for hinanden liggende Sidekamre, fra lidt over 3 indtil 4 Fod
brede. Alle disse Gravkamres Sidevægge vare dannede af hugne eller
fløvede Steenplader, satte tæt ved hinanden; og hvor de store Stene
efterlodde Huller, vare disse udfyldte med mindre Bliser af samme
Steenart, ligesom i mange af vore Jettestuer. Loftet i Kamrene er her ikke
dannet ved enkelte Overligger, men ved store Steenplader, saaledes
lagte over hinanden, at den ene springer noget frem over den anden,
hvorved et Slags Hvalving kan fremkomme. — En Gravhule af
lignende Bygningsmaade, inden i en colossal Høi af 300 Fods Dia-
meter, og 50 Fods Høide over Gravkammerets Bund, opbagedes 1767
i Grevskabet Meath i Vst-Irland. Hulen, der ligeledes er af colos-
sale Dimensioner, har en egen, meget mærkværdig Structur, og er
bygget af flade, paa Enden opreiste, uden al Tvivl tilhugne Stene
af forskellig Høide, fra 2 til 3½ Fod brede, og af 1 til 2 Fods Tyk-
kelse. Loftstøtten over det 60 Fod lange Rør, som fører til den af
tre Hvalvinger dannede Gravhule, er derimod meget større og læn-
gere; een af dem maalte 13 Fod i Længden, til 5 Fods Brede; en
anden var 11 Fod lang og 4½ Fod bred. — Jeg bemærker ved denne
Leilighed, at de Forelæsninger, jeg for adskillige Aar siden holdt over
nordiske Oldtidsmonumenter, gav Anledning til, at jeg, ogsaa efter
den Tid, har samlet en stor Deel Materialier til de forskellige her
omhandlede nordiske og celtiske Steenmonumenters og
Gravhøies Beskrivelse. Jeg haaber, om ikke ret lang Tid, at kunne
benytte disse Samlinger.

nogle udmærkede ved Størrelsen og Mængden af de sammensyngede Steenblokke, dels anvendte i Form af „Dol-Men's“, Bordstene (tilforn saakaldte Alterstene), dels til Dyser, og til det disse i Rectangelform indsluttende Steenhegn. (Saaledes den saakaldte „Loidys“, hvis Hegn bestod af 41 svære, i Jorden opreiste Blokke, paa hver af de lange Sider ¹⁵). Endnu i Sommer (1843) har jeg havt Leilighed til, i Holland at blive bekendt med to udmærkede Steen-Monumenter, det ene en Langdyse, det andet en Dol-Men ¹⁶), som begge, ved Steenmassernes umaadelige Størrelse i den sidste, og Mængden af samme i den forstnævnte, satte mig i en høj Grad af Forundring. — Her bliver i alle Tilfælde, ved en dybere archæologisk Undersøgelse af disse Monumenter, udstrakt til ethvert Land, hvor Jettestuer og Steendyser findes, endnu mangen Gaade tilbage, som neppe vil kunne løses allene ved at tyde hen til Lapperne og Eskimoerne.

Imidlertid antager vor Forf., som han i sit 3die Capitel udvifler ved en „Jemförelse mellan de uråldriga Grafkamrar, i hvilka Stenredskap hos oss finnas, och en ännu lefvande vild Folkstams Boningshus“: at han hos nogle af disse Polarfolk har fundet nye Beviser for sin Hypothese. Han omtaler her udforligt de i Danmark for en Deel under Navn af Jettestuer bekendte steenbyggede, med en Jordhøj (eller Steendynge) overhylede, nu ofte nok beskrevne og aftegnede Gravkamre — dog især kun efter tre eller fire, allerede for længe siden undersøgte Specimina; nemlig ved Arvalla i Västergötland, i Siælland og paa Møen, samt den bekendte af Brugelius beskrevne steensatte Grav ved Quistofte i Skaane ¹⁷).

¹⁵) Antiquariske Annaler. 2det Bd. S. 71—84.

¹⁶) Her vilde den i Bahuulehn brugelige Benævnelse „Dyrhuus“ ikke være upassende. Hulen eller Rummet under den uhyre Dæksteen er saa stort, at man, ved at tilstoppe Abningerne imellem Bærestenene, stundom har brugt Hulen som Faarefold for en heel Flok.

¹⁷) Festskriftet 3duna. IX. (Stockh. 1822) S. 285 o. f. De øvrige omhandlede Gravstuer findes beskrevne i det Gøttheborgske „Vetensk. och Vitterhets Samhällets Handlinger.“ 1806. p. 62 og 1808. p. 87. Antiquar. Annal. 2det og 3die Bind — foruden det af Grosserer Page 1836 aabnede Gravkammer ved Stege; og en anden i Västergötland 1819 aabnet Steengrav. 3duna VIII. S. 110.

Unegteligt har Forfatterens Materiale til disse steenbyggede Graves Beskrivelse og Charakteristik været for indskrænket; efter et eneste Exemplar bestemmer han Ligheder og Afvigelser, eller Classmærker og Artmærker paa disse Monumenter, hvilket undertiden, især ved enkelte sjældnere Omstændigheder af Betydning, maa blive utilstrækkeligt. Saaledes i det ene Tilfælde (Gravstuen ved Arvalla), hvor man af Skeletternes Leie kunde see, at Ligene havde været indsatte, hvert i sin Celle, i siddende Stilling, med sammenbøjede Fødder og Arme. (III. S. 3). Et eneste Exempel af den Art kan ei være nok, for deraf at ulede den Sætning: at man overhovedet saaledes begrov Ligene i siddende Stilling; eller for, ved denne Sætning at bestyrke den steenbyggende Folkestammes Slægtskab med Grønländerne. (S. 12.) Forf. vil imidlertid ikke negte, "at man mueligen ogsaa har fundet Ligene begravne i udstrakt Leie." (S. 3.) Tilvisse er dette ofte fundet, baade i danske og engelske Gravkamre; men vi ville ligesaa lidt negte, at man mueligen endog i Danmark kan have fundet Spor til Begravning i siddende Tilstand, ligesom dette er Tilfældet i England¹⁸⁾. Derved bevises jo aldeles ikke, at Skelettet har tilhørt en Person af Estimo-Racen; men kun at Pladsen i Graven har været for indskrænket, eller Slægten, som den tilhørte, for talrig, til at Ligene anderledes kunde finde Plads, end i Celler, som udfrævede en saadan Stilling af Liget. Indretningen af Gravstuerne paa den Maade, som man fandt dem i Arvalla-Graven, er jo saa langt fra at være almindelig, at den tværtimod i Norden er høist sjælden; og man har derimod i mangfoldige aabnede Gravstuer, hvor Pladsen tillod det, fundet Skeletterne i et Leie, der viser at Liget havde været begravet, ikke siddende, men udstrakt.

Vi tør vel heller ei antage det som en ganske almindelig Egenkab ved alle Landets Jettestuer (for at blive ved den danske Benævnelse, der i det mindste passer bedre, end om man i dens Sted vilde bruge "Dværgstuer"), at de have den

¹⁸⁾ Efter den noiagtige og grundige Oldgrandsker, Sir Rich. Coalt Hoare's Angivelse. (jvf. Archæol. Brit. XIX. p. 47. Ancient Hist. of Wilt-Shire. II. P. 2. North Will-Shire. p. 110.) Slæde er det, at han for Resten ikke meddeeler Exempler, eller Grunde for sin Mening om denne Begravningsmaade.

„smalle, mod Osten eller mod Sønden vendte Sidegang“ (eller Afgang) som Forf. antager for karakteristisk, eller: „som udmærker de Gravstuer, der tilhøre det ældgamle Folk, der brugte Steenredskaber, fra alle andre Oldtidsmonumenter.“ Imidlertid bør det vist nok indrømmes, at denne Construction af hine Steengrave hos os er meget hyppig; og vi antage, at den omtrent vil findes ved alle, eller de allerfleste saadanne Grave, der have en Størrelse, som gav Anledning til at anlægge dem med en Gang, hvorved man havde Leilighed til at kunne aabne den jorddækkede, og med en Steen tilslukkede Grav, naar man oftere vilde benytte den. Dette anser vi for den oprindelige, naturlige Grund til Gangens Construction, uden at tage Hensyn til, om man skulde finde noget lignende hos Eskimoer, Grønlændere, eller mongolske Stammer i Asien. Forf. tilstaaer selv, ei at kiende noget til de sidstnævnte; og giver overhovedet (III. S. 7) den Erklæring, som man ikke bør overse: „at dette hans Arbejde blot bør betragtes som et ufuldkomment Forsøg.“ — Vi ville derfor heller ei lægge videre Bægt paa Forsøget, at bevise Stammeslægtstabet imellem Eskimo-Husene i Grønland og de steenbyggede Gravkamre af den her omhandlede Art. (II. S. 7—9.) Det er et ret artig Indfald, som vidner om, at Forf. ikke let lader nogen Omstændighed, der tilfældigen forekommer ham, ubenyttet for hans Hypothese¹⁸⁾. Man kan i øvrigt ogsaa for denne Bygningsmaade, anvendt ved Polarfolkets Boliger, antage den naturlige Grund, at en saadan lang Gang er et Slags Beskyttelsesmiddel mod Kulden, der ikke saa umiddelbart giennem Gangen kan trænge ind i Hytten, som naar denne blot havde en Indgang eller Dør paa Bæggen. Uden Tvivl vil man ogsaa, mere eller mindre, finde den samme Construction hos alle Folkestammer,

¹⁸⁾ Westendorp har allerede bemærket, at Jettestuerne overhovedet have en vis Liighed i Stikelse med flere halvvilde eller lidet kultiverede Nationers Boliger, baade i Asien og Europa. (Ans. St. p. 176—77.) Det er ogsaa klart nok, at den hele Indretning af disse Steengrave henhører til den Klasse af Begravelser, som vi maae kalde Gravstuer eller Gravboliger, der væsentlig stille sig fra enhver Art af Begravelse, hvor Liget eller Urnen umiddelbart, eller kun giemt i en Kiste, nedlægges i Jorden, eller i en Høi.

der bygge sig Jordhytter, eller Boliger, som enten ganske eller for en Deel ere indgravede i Jorden; hvilket naturligtvis altid forudsætter et koldt Klima.

Følge vi nu Förf. videre, uden at ledsage ham i enhver speciel Efterretning, han meddeeler om Gravstuer og Polarfolks Boliger: saa synes det tydeligt nok, at det 3die Capitel i Bogen er begyndt og sluttet til ulige Tider, og at med S. 13 møder en tidligere trykt Afdeling, som gaaer til Capitlets Slutning (S. 31). Her har Förf. først meddeelt en Opdagelse, som han i de senest forløbne Aar mener at have gjort: at endeel af de ofte omtalte Jettestuer (som i Sverrige benævnes med det upassende og forvirrende Navn „Halvkors-Gravvar“) ikke ere Grave, men Ruiner efter virkelige Beboelseshuse, som have været konstruerede paa samme Maade, i selvsamme Form, som Gravene. Förf. forklarer dette ved den almindelige Sætning: at alle raæ Folks Boliger ligne deres Grave. Vi maatte ønske, at han noget nærmere og fuldstændigere havde oplyst denne Paa-stand; ligesom at hans Gissning om Bestemmelsen af de i Skaane fundne Ruiner af Huse, „som för 2 eller 3000 år sedan varit bebodt af Vildar“, kunde blive bekræftet ved yderligere og mere afgjørende Beviser, end de, som Beskrivelsen (II. S. 15. 16.) indeholder. Denne giver os ikke meer end en Muelighed, ved et Par flige Steensætninger, hvilken vi ei ville modsig; men uden at kunne indrømme mere, end at denne Beskrivelse over de tvende skaanske Steenmonumenter, Förf. benævner „Halvkors-Stugor“ (o: Hytter) maaskee heller ikke viser os andet eller mere, end en aabnet og afdækket Steengrav; thi at her fandtes adskillige Flintøxer og Flintknive, endeel Flintspaaner, Skaar af Leerkar, m. m., men intet Spor af Skeletter: lod sig ogsaa forklare derved, at det havde været aabnet og ved fiendtlig Bold forstyrrede Grave; saaledes som det er gaaet med utallige, baade af Fortidens Gravkamre og Gravhøie. At man, som det forstikkes, hverken i de to beskrevne, „eller i nogen anden Halvkors-Bygning“, (men hvor mange kiender Förf. da?) har fundet Spor af brændte Menneskebein, afgjør heller ikke Sagen; thi den sædvanlige Begravelsesmaade i Steengravene er jo, at Ligene ere jordede, ikke brændte. Derimod forbigaaer Författeren en ganske væsentlig

Omfændighed. Et stærkere Beviis, end i den lignende Structur, vil være at søge i Mangelen paa Overliggerer til de omtalte Steenbygninger, hvis saadanne virkelig ikke findes paa Marken, og Egnen ikke frembyder nogen Anledning til at antage, at de kunde være sprængte og bortførte. — Overhovedet fortjener denne specielle Omfændighed i vor Forsatters System Antiquarernes Opmærksomhed; om den endog ikke skulde føre til yderligere historisk Visshed, i Henseende til Folkestammen, der engang beboede disse „Ganghuse“, eller byggede disse Grave. Heller ei tør vi lægge megen Vægt paa Forf.s Argumentation (III. S. 22—26) hvorefter disse Steenbygninger have deres Oprindelse deraf, at Menneskene allerførst have boet i Bierghuler, og at man derfor efterlignede disse i Husenes Form. (Ubetinget opstilles Sætningen: „*Bergskulan var Menniskans förste Hus*“ S. 22 o. flg.) Dette er virkelig at danne en almindelig ethnographisk-historisk Sætning, allene fordi man behøver den. Ingen kan jo bevise, at de første Mennesker levede i et Biergland, og selv i et saadant ere naturlige Huler ikke overalt saa talrige, at de kunde tænkes som almindelige og tilstrækkelige Beboelsessteder. At vilde Folk blandt andet ogsaa have valgt Huler til Opholdssted, afgiver ingen almindelig Sætning. De Exempler, man finder, paa kunstige Beboelsessteder i Klippehuler, eller paa hele Grotte-Byer, f. Ex. i Dværg-Egypten, i Arabien, og i visse caucasiske Egne²⁰): ere tværtimod langt sildigere Værker, end Menneskeslægten's ældste Boliger. I Systemerne om vor Slægts første Oprindelse tør vi her ei vove os ind; men baade Ideen og Sagnene føre altid tilbage til de skønneste, mildeste, af Naturen rigest begavede Egne paa Jorden, som dens tidligste Fosterland; ikke heller vil nogen tænke sig de primitive Mennesker som Lapper eller Estimoer, eller forestille sig dem som Beboere af mørke Bierghuler, og Efterlignere af disse i deres Boliger. Kun der, hvor en mere ublid Stiebne, under Slægtens videre Udbredelse for at befolke den hele Jordklode, førte nogle

²⁰) Hr. Prof. Nilsson omtaler de sidste (III. S. 23.) efter *Dubois de Montperieux Voyage autour du Caucase*. De arabiske Grottebygninger, Grave, Templer m. m. fra en civiliseret Tid findes beskrevne og aftegnete, i Grev *Leon de Laborde's Voyage de l'Arabie pétrée*. Par. 1830. Fol.

Stammer op imod Nordens Polarlande, og der længe indskrænkede dem til et haardt og sørgeligt Livs Udsavn og fysisk nedtrykkende Vilkår, kan man tænke sig, at disse i Vildhedens Stand søgte Ly og Ophold i Biergkloster, eller banebæde sig Jordhuler og Hytter af Træstammer og Grene, med Tag og Vægge af Jord. Sielbnere have de vist nok hertil benyttet de umaadelige Kulsteensblokke, som snarere en religiøs Tro kunde drive dem til, ved forbausende Anstrengelser at vælte sammen, for at bevare deres Af dødes jordede Levninger. Men under langt andre Vilkår leve de vilde Stammer i milde Himmelegne, eller under Palmernes hede Clima, hvor de, omtrent med de samme Steenredskaber, som Nordens ældste Indbyggere, fandtes boende i „Pauluner“, i bekvemme Hytter, eller Huse.

Efterat vor Forf. nu først (III. S. 11) paa det alvorligste har udtalt „Identiteten“ af „Estimohusene“ og Nordens ældste Steengrave, og opfordret Enhver, som ikke vil lade sig overbevise af „saa mangfoldige, saa væsentlige, saa nøiagtige Overensstemmelse“, at komme frem med Grunde og Beviser, efterdi „Sagen er kommen saa vidt, at den ikke med et Magtsprog eller Brebesudbrud lader sig afvise“: venter Læseren sig den specielle ethnographiske Anvendelse af det nye Argument — forhen Liighed i Redskaber, nu ogsaa i Bygningsconstruction, og Liigheden yderligere bekræftet (S. 12) ved samme Begravelsesmaade, ved Fundet af Hundebeen i Estimograve og i skaanske Steengrave, m. m. — paa Nordens „Ur-Invanare“. Resultatet sammenfatter Forf. S. 13 saaledes: at de Levninger, vi have af Nordens ældste Indbyggers Arkitektur, aldeles ikke ligne Bygningsmaaden hos nogen Stamme af den kaukasiske Menneſkerace, men derimod have en fuldkommen Overensstemmelse med „den Polarstammes Bygningsmaade, som, formodentlig sin endnu bevarende Raahed, mest har bevaret sin ældgamle Skit“ (nemlig Estimostammen). Men der, hvor vi formode, omsider at finde det specielle ethnographisk-historiske Beviis, opnaaet ved Forfatterens comparative Methode, og de Resultater, som denne, ved fortsatte Forskninger og bekræftende Erfaringer har meddeelt ham — der træffe vi nu noget langt andet, end hvad vi ventede. Forfatteren giver

os en almindelig Sætning af Menneskeslægten's Historie, i Steedet for en Dplysning om Nordens „Ur-Indvaanere.“ — „Have alle vilde Folk, som byggede deres Huse saa aldeles lignende, hørt til een og samme Menneske-Race? — Herpaa kunne vi, uden mindste Betænkning, svare Nei. Det Folk, som hos os i Fortiden havde Gang-Grave, hvori vi finde deres Skeletter, har ikke hørt til Eskimo-Stammen.“ (III. S. 22.) Hvilken anden Grund er der da til hiin store Liighed? — Ingen anden end den: „at alle Vilde, som boe under omtrent lige Climat og staae paa lige lavt Culturtrin, ligne hinanden ogsaa i det Ydre. De klæde sig i lodne Skind, fiske og jage, boe i Huler, hvori de, som Dyr krybe ind giennem en lav Indgang“ o. s. v. — Her opgiver altsaa Forf. atter sin tidligere, mundtligt og skriftligt udviklede Hypothese: om Rigtigheden af en Slutning til Stammeliigheden af Liighed i Redskaber, i Levemaade, Gravbygninger, Begravelsesstik, o. s. v. hvorom de jordsfundne Oldsager aflægge Vidnesbyrd. — Udbyttet af vor Forfatters antiquariske Samlinger, Forskninger og Erfaringer bliver saaledes ingenlunde det, hvortil hans Hypothese fra Begyndelsen sigtede; det fører ham atter kun til en almindelig Sætning af Menneskeslægten's tidligste Culthistorie: nemlig at de Vilde's Boliger, under lige climatiske Forhold, ligne hverandre; men for at bestyrke en saa bekendt Sætning behøvedes ikke saa vidtløftigt et Apparat. Hertil føier Forf. et andet Resultat af den antagne Liighed, som Eskimoers, Grønlænderes og flere Vilde's Winterboliger have med de skandinaviske „Gang-Grave“ eller Jettestuer: „at al Bygningskonst først er udgaaet fra Klippehulen, og derfra har udviklet sig i to Retninger, deels som Boeningshus for de Levende, deels som Gravhus for de Døde.“ — Det kan ikke høre til disse Bemærkningers Formaal, at vise, hvor lidt begge disse Sætninger gielde i en saa ubetinget Almindelighed, som de her udtales; og det maatte synes overflødigt, at henvise til almindeligt kiendte og tilgængelige Skrifter, hvor man vil kunne finde tilstrækkelige Exempler samlede paa de mange Modificationer, som gives i vilde og uciviliserede Folkeslags Bygningsmaade, selv under lignende Himmelvege

og i de samme Jordstrøg²¹). Forfatterens Hypothese om Oprindelsen til den tidligste Bygningsmaade fører os saaledes heller ikke et Skridt videre til Kundskab om Nordens ældste Indbyggere Udspring eller Stammeslægtskab.

For at komme dette nærmere, gaaer han atter en anden Vej i sit 4de Capitel, hvis Indhold er en „Sammenligning imellem Reisebeskrivernes Beretninger om forskellige (olika) raae Folkstammers og forskellige Religionsbefindendes Forestillinger om hverandre, og de nordiske Oldsagers Beretninger om vore gothiske Forfædres Forestillinger om Dværge, Trolde, Zetter“ o. s. v. — Her forlader Forf. de monumentale Spor, han tidligere holdt sig til, og hvorom han antog, at de viste mest hen til Eskimo-Stammen. Han gaaer derimod ud paa at lægge for Dagen, hvorledes det forudsatte historiske Factum: „at en Race af raae Vilde, med heelt forskjellig Ansigtsform og Legemsstørrelse, med andet Sprog, anden Levemaade og Religionsstik“, er bleven „fortrængt og udryddet“ af en indvandret celtisk og gothisk Folkestamme, maatte bevise: „at Mindet om disse Tildragelser har fæstet sig dybt i deres Inderside, og forplantet sig fra Slægt til Slægt i mange Generationer“ — om endog i Tidens Løb vanskeligt ved talrige Tilføjninger, dog let gienkendeligt, „naar det tilfattede fordomsfrit behandles.“ (IV. S. 1. 2.) Forf. vil ogsaa her anvende sin „comparative Ethnographie.“ Han vil undersøge, hvorledes andre raae Folkstæder af vilde Stammer, naar de bekæmpe og udrydde hinanden, i vore Dage gaae tilværks; og han vil derefter oplede Spor af lignende Tildragelser i Hiemlandets

²¹) Saaledes, i stor Korthed, men med en Mængde Henvisninger, i Meinerss Gesch. der Menschheit. 5. Cap. (2. Udg. 1793. S. 162—69.) Udsørligere i Bastholms histor. Efterr. til Kundskab om Mennesket i dets vilde og raae Tilstand. 2. Deel. III. „De vilde og raae Folkstæders Baaninger.“ S. 65—119. (Denne Forf. beskriver bl. a. efter Cook, det asiatiske Polarfolk Eschultschernes Vinterboliger, meget lignende Eskimoernes; men anfører tillige Exempler nok paa vilde Folk, der endog i meget kolde Egne boe i Hytter af forskjellig Skikkelse og Bygningsmaade, og opførte over Jorden. Jeg vil kun bemærke, at til disse høre ogsaa baade norske og russiske Lapper. (Bastholm. II. S. 79. 93; efter Leem og Georgi.) Jeg anfører

Sagn. — Den førstnævnte Deel af Undersøgelsen behandler han imidlertid tilsidst i Capitlet, ved at meddele (§ 5. S. 47—56) Beretning af Hearn's Reise til Polarhavet (1795) om et Overfald af nordamericanste Vilde (saakaldte Kobber-Indianere) paa en Flok værgeløse Eskimoer, og om den grusomme Maade, hvorpaa disse bleve myrdede. Vist er det, at denne Tildragelse kan være nok til at opfylde sin Hensigt; eller at den i det mindste er saa opvækkende og saa afskyelig i sin Art, at man ikke let vil ønske at læse flere lignende. Det er ogsaa bekendt nok af flere Reisebeskrivelser, at de nordamericanste Vilde ligge i Strid med og forfølge Eskimoerne, hvortil vel Race-Alliighed, Foragt og Mobbhydelighed for en hæslig og dværgagtig Stamme, bidrage deres Deel; men i øvrigt seer man ogsaa af Hearn's Beretning om Plyndringen af de Myrdedes fattige Eiendom, at Rovlyst heller ikke er udenfor Motiverne til Fiendskabet; og hvad Grusomheden angaaer, saa er den hos de nordamericanste Vilde neppe meget mindre, naar de overfalde Folk af deres egen Stamme, eller Europæere (i sidste Tilfælde ogsaa begribelig nok); hvorefter imod Stamme-Hadet især viser sig deri, at de maaskee neppe nogentid gjøre Fruentimre eller andre værgeløse Personer af Eskimo-Racen til Fanger.

Det er dette Forhold, som vor Forf. anvender paa Nordens Dværgfolk, hvilket nu i dette Capitel forklæres at være „Oldtids-sagnet's Dværge og Puslinger“, der have „tilhørt samme Polarstamme som de nuværende Lapper.“ Forf. er saaledes gaaet over til en anden og nærmere Følgerace, end Eskimoernes; og det er unegteligt, at han her synes at have bedre Understøttelser i Mythernes, Folkesagnet's og Sagnhistoriens Elementer, end der, hvor han bragte de over en stor Deel af Europa forekommende colossale Steenmonumentter m. m. i Forbindelse med en americanst Polarstamme. Her møder i det mindste eet levende Factum: Tilværelsen af den lappiske Folkestamme paa den nordligste Spids af den scandinaviske Halvø, eller i de sørgelige,

Västholms Bog, uagtet den staaer langt tilbage i Fuldstændighed og savner alle det 19de Aarhundredes rige Erfaringer, fordi man her dog finder meget samlet af gode Kilder paa eet Sted, hvad der hører sammen.

vilde og neppe beboelige Landstrækninger, hvor den forbinder sig med Rusland og gaaer over i Asien.

Den udførlige Udvikling (IV. S. 2—46) af Forfatterens Sammenligning imellem Nordens mythiske Dværge, og de i Overtroens Fiction indtil ganske sildige Tider, eller endnu levende Bæfener, der forekomme i Almuesagnet, Overtroens og Eventyrenes Fortællinger om Nisser, Bakketrold, Puslinger o. s. v.; ligesom imellem hine Dværge og den endnu svagt bestaaende Lappstamme, kunne vi her ikke forfølge i det Enkelte. Det hele Emne, som Forf. i dette Capitel behandler og oplyser, saavel ved enkelte Uddrag af Sagaer og anførte Steder af andre Forfattere, som ved meddeelte Grundtræk af skaanske Folkesagn om Trolde og Nisser, m. m. er hverken i sig selv, eller i dets Resultater, nyt eller tilforn ubehandlet. Den af Forf. anvendte Parallele imellem Lapperne og de mythiske Dværge er, som bekendt, allerede benyttet til en lignende Anvendelse af Rudbeck; den Hypothese, at Lapperne vare Nordens oprindelige Beboere, har, iblandt de allerførste, Leibniz i et Brev til D. Sperling yttret²³⁾; og to berømte Lærde blandt vor Forfatters Landsmænd, Ihre og Thumann, ligesom den lærde finlandske Sprogforsker og Antiquar H. G. Porthan, have optaget og søgt at bevise den. I Danmark har bl. a. Hr. Conf. R. Werlauff (hvis „Bemærkninger over Folkesagnene om en nordisk Kæmpe-slægt i Oldtiden“ vor Forf. ikke synes at have kendt) for længe siden yttret en med den Nils-sonns ganske overensstemmende Mening: „Nemligviis,“ siger den lærde Historiker, „skriver Traditionen om en forlums Dværge-slægt sig tildeels fra en dunkel Erindring om, at Lapperne engang i Nordens vilde Tilstand have beboet Egne, hvorfra de forlængst ere fordrevne.“ Han tilføier, „at ligesom Sagnene om Dværge saaledes give Bink om Lappernes store Udbredelse i Norden i den fierneste Oldtid: saaledes kunde maaskee Sagnene om Kæmper lede til den Gissning, at Folketammer, forskiellige saavel fra de finniske, som gothiske, engang have levet her.“²⁴⁾ Hvad den sidste Omstændighed angaaer, da berører Prof. Nilsson vel ogsaa Mythernes og Sagnenes Jetter eller

²³⁾ G. Gu. Leibnizii epistolæ ad diversos. Lips. 1734. T. I. pag. 245.

²⁴⁾ Maanedsskr. Athene. IV. Bd. S. 219. 220.

Jotner; men vil snarere forklare den usædvanlige, eller meer end normale Størrelse, som tillægges disse Væsener, derved, at Sagnene om dem vare udgaaede fra deres naturlige Fiender, Dværge. „Jotnerne behøve ikke at have været større, end sædvanlige Mennesker af den celtiske eller gothiske Stamme, for at et Dværghfolk, saaledes som f. Ex. Polarstammen, kunde tillægge dem Navn af Jetter.“ (IV. S. 30). Ifølge denne Fortolkning slutter Forf. videre saaledes: at „da man veed, der aldrig i Europa har været nogen anden dværgagtig Folkestamme, end Lappfolket, saa maa Begrebet og Benævnelsen Jotner være udgaaet fra den; og da man ligeledes veed (?), at der aldrig i denne Verdensdeel har levet noget Folk af større Legemsvæxt, end Celter, Dværner og Gotther, saa følger deraf, at netop disse Folk (et eller alle tre) have været hine Jotner; men heraf følger endvidere, hvad man hidtil ei har været opmærksom paa: at alle Oldtidsfagn om Jotner oprindeligen ere udgaaede fra Dværghstammen: Lapperne.“ (IV. S. 31.)

Denne Hypothese, hvis Nyhed vi ei ville bestride, for saa vidt som den skal forstaaes lige efter Forfatterens Ord, og som han bl. a. bestyrker derved, at en Mængde Jette-Sagn endnu findes blandt Lapperne: indvikler i flere Misligheder og Modsigelser, hvoraf man ikke let vil kunne udrede sig. Det er ikke Norden alene, som kender disse Sagn og mythiske Forestillinger om Dværge og Ræmper; de ere saa at sige udbredte over hele Europa, og det baade blandt germaniske og slaviske Folkeslag. De gientage sig hos Alle, i deres Folkeedigtninger, Eventyr og Romaner fra Middelalderen; de spille en betydelig Rolle i Nordens Mythologie, som vor Forfatter, i hvor sildig en Oprindelse og Uddannelse han end vil give den, dog hverken i dens Grundideer, eller i dens videre poetiske Udvikling, kan tillægge Lapperne. Er det Celter eller Gotther, som dette Dværghfolk, ved at tage sin egen Legemsvæxt til Maalestok, har gjort til Jetter: hvorledes skulle vi da forstaae den hele nordiske Gudelære, hvori baade Jetter og Dværge fremtræde som mythiske Væsener, udenfor Asa-dyrernes Samfund, fiendtlige mod Guderne, og idelig i Kamp mod disse? — Vor Forf. vil formodentlig besvare dette paa sin Maade:

vi skulle ikke anderledes forstaae det, end Alt hvad der gives af Myther og mythiske Sagn eller Folketro; vi skulle opløse det i „reen Prosa“, og kun bestræbe os for at udfinde de „ethnographiske Charakterer“, der kunne sige os, hvilken Folkestamme der følger sig bag de forskellige mythologiske Navne: Dværge, Jætter, Alfes, Baner, o. s. v. (Jof. IV. S. 2.) Hvad de første to Slags Væsener angaaer, da mener Forf. at det er ikke meer end naturligt, at man maa finde dem overalt (saaledes vare Philisterne Israeliternes Jætter, og omvendt vare disse hines Dværge; Germaner og Celter vare Romernes Jætter, og Romerne vare hines Dværge (?) o. s. v. IV. S. 36); eftersom der overalt paa Jorden i Fortiden har været mindre og høiere Folkestammer, som en eller anden Gang under Eiderens Løb ere komne i fiendtlig Berøring; og allevegne, hvor hine bleve overvundne af disse, „ere blandt den raare Folkeshov Dværge- og Jættesagn opkomne.“ (IV. S. 34.)

Men, vor Forfatters Anskuelse og Fortolkninger af mythiske Væsener og Digtinger ville vi i øvrigt lade være uberørte. Han synes ikke at have gjort det klart nok for sig selv, fra hvilket Synspunkt han vil betragte dem; og saaledes er hans Fremstilling heller ikke altid tydelig for Læseren. Vi maae vel imidlertid antage, at han egentlig hylder den Anskuelse, der overhovedet anseer den nordiske Asalære for en sildig poetisk Fiction fra en Periode, da Christendommen allerede var bekendt; og at han saaledes overlader det mythologiske Systems Indretning og Anvendelse til Digterens, Historikerens, Ethnographens eller Mythographens frie Vilkaarlighed. Enkelte Ytringer og Fremstillinger, blandt de mange mythologiske Emner, hvoriblandt ogsaa „Thorødyrkelsen“, en „Rimbrist-Druidisk Cultus“, og en „Vendisk Valders-Dyrkning“ (IV. S. 46), som Forf. omtaler eller berører i sit fjerde Capitel, gjøre dette antageligt²⁵). — Vigtigere for at komme til

²⁵) Eddalærens Alfes, Baner, Dværge, m. fl. mythiske Væsener (Jætterne altsaa ligeledes?) vare Naturkræfter. Derom, siger Forf., „har aldrig været ulige Meninger.“ (Her altsaa en Tillempling til den physiske Mythographie.) Men da Bølsupa og andre Eddafange „digtedes af en Fortids Skiald“ (upaatvivleligt ere de Poesie!) da „vare allerede blandt den sagafortællende Stamme Berettelserne om de ulige Folkestammer Sagn fra Fortiden.“ (IV.

Overbetragtning om Forfatterens ethnographisk-historiske Mening i dette Capitel (nemlig det 4de) er den i det Hele tydelige og bestemte Sætning, som udgjør Overskriften til dette Capitelstredie § (S. 16): „De Steenredskaber, som i det 1ste Capitel ere beskrevne, have tilhørt den magiske Dværgstamme; den historiske Gothe-Stamme har aldrig i Scandinavien benyttet dem som Værktøi eller Stridsvåben.“ Forfatterens „magiske Dværgstamme“ er, i Folge det foregaaende, og hvad Capitlet yderligere indeholder, nu bleven til Lapper. Det er altsaa Lapp-Stammen, som baade Steenredskaberne og Sten-Gravene, hvori de saa ofte findes, tilhøre.

Forfatteren gaaer (i samme Capitel 4de §, S. 37, o. flg.) over til at give os sine historiske Resultater af Jettesagnene: „En Virkelighed ligger til Grund for disse — de ere udgaaede fra en liden og lav Mennesserace (Lapperne), der er kommen i Berøring med en høivoren Stamme (Jotnerne); og for at blive forvisset om, hvilken Folkestamme dette var, behøve vi kun at vide, hvilke Guder den dyrkede. Egil's og Asmund's Saga fortæller os om en Jotna-Qvinde, der beder Thor om Hielp, og derfor lover ham en Buf; og som derpaa ikke allene faaer Hielp, men ogsaa en Datter af Thor; denne Sagafortælling er det især, hvormed vor Forf. vil bevise, „at Jotnerne vare Thors Folk, eller med andre Ord, at Thor var Jette-Guden.“ (IV.

S. 46. Anm.) Vilde vi altsaa bringe logisk Consequens i Forfatterens mythologiske System (som man maa tilstaae ikke er let, efter de uophørlige Spring i Foredraget og i Meningerne, som findes i hans Bog), da maae vi omtrent tænke os hans Forestilling om Eddalæren som halv poetisk, halv historisk, efter som han bedst kan anvende begge Synsmaader paa den ethnographiske Dei. Snorres Sagafortælling i Indledningen til Ynglingesaga, er historisk (s. det forhen anførte „Forord“); Jetter og Dværgs ere Gotter og Lapper, men i en forholdsvis meget sildig Tid indsatte som Naturkræfter af Eddalærens Digter, „der hentede sine Billeder fra Erfaringen“; men om denne Digter hørte til den fortrængte eller den seirende Folkestamme, derom lades vi af Forf. i Uvisshed; og hvorledes „Eddalærens Digter“ kan komme til at gjøre mythiske Væsener, som han henter allene fra sin Tids Folkesagn og Folketro, til „Naturkræfter“: vil man have vanskeligt ved at indsee.

S. 37.) Endvidere: I *Oluf d. Hell. Saga* C. 113 berettes: at *Thors Tempelbillede* var meget stort; der tillægges ham rødt Skæg; og saaledes „maatte ogsaa *Thors Folk* være af hvi Bært, have rødladent Haar og Skæg — og selgeligen blaa Vine.“ (IV. 38.) Blandt de finniske Folkesærd gives to Hovedstammer, af hvilke den ene har rødt Haar og blaa Vine; desuden findes Spor af Navnet *Thor* hos flere finniske Stammer; og „af alt dette følger aabenbart, at *Thors* Navn og Dyrkelse er kommet ind i Skandinavien, og har udbredt sig blandt dets Indbyggere, fra en finst Folkestamme.“ Denne har dog ikke beboet alle de Egne af Skandinavien, hvor *Thor* siden blev dyrket; thi denne Dyrkelse har uden Tvivl udbredt sig ved „Giftermaal imellem Skandinaviens forodinske Indbyggere og den tilgrændsende finste Stamme.“ (IV. 39.) Hvilke Folk Forf. mener ved disse Indbyggere, forklarer han ikke nøiere; men Sagafortællingen om *Thors* Kamp med *Hrungner*, „*Biergklosterens Konge*“, beviser, at „det Folk, som *Thor* slog, var *Vilde*, der boede i Jordhuler; og dette bevises ydermere deraf, at *Hrungners* Stridsvaaben vare af Steen, men *Thors* Hammer af Metal.“ — Paa denne Maade altsaa gjør Forfatteren *Jetten* *Hrungner*, hvis berømte Kamp med *Thor* og øvrige Eventyr *Edda* beskriver²⁶⁾, til en personificeret Repræsentant for Dværgerne; og *Thor*, som efter Forfatterens Oversættelse af *Thors* mythen i Prosa, skal være *Jette*stammens, *Thors*folket's o: *Finner*nes Repræsentant, kommer, i Striden med *Hrungner*, til at bekæmpe sit eget Folk. Det er imidlertid dog faldet Forf. ind, at i det mindste *Hrungner* i *Edda* er en *Jette*. „Men dette maa ei forvilde os“ (tilføjer han i en Note, S. 40); thi Navnet *Jotun* havde, allerede da Sagnet optegnedes, faaet den almindelige Betydning af *Fiende*. — Saaledes at vende op og ned paa Grundtræk, der gaae igiennem alle hidhørende *Edda* myther (nemlig *Thor*, som *Jetter*nes uforsonlige *Fiende* og *Bekæmper*) er reent ud at drive Leg med det, som *Mythographerne*

²⁶⁾ Jvf. J. Magnussen *Lexicon Mytholog. Edda. Rhytm.* T. III. p. 115 — 50. L. Uhland „*der Mythos von Thor, nach nordischen Quellen*“. Stuttgart. 1836. S. 40—46.

undertiden tage alt for alvorligt; og allermindst kunne vi af saadan en Fremgangsmaade love os historiske eller ethnographiske Resultater. Vist nok vil vor Forf. bestyrke sig ved endnu levende Folkesagn i det sydlige Sverrige, „som ere mere ægte, end de i Edda optegnede“; og „i alle disse Sagn forekommer Thors Strid med Trolde og Puslinger“ (altsaa med Dværge eller Rapper); „thi Folket i Göta-Rige var aldrig Odins-Dyrkere, og kiendte saaledes ikke Asa-Thor (Zetternes Ddelægger), men Auka-Thor (Dværgenes Ddelægger).“ Her er vor Forf., i det mindste i sin Fremstilling, viensynligen kommen i Bilerede med sine Rapper og Finner, med sin Thor, som den finste Folke-Gud, Thor, som Zetternes (Finnernes) Bekæmper, og som Dværgenes svorne Fiende. I det han laaner den noksom bekiendte og tidt nok varierede Theorie om Thor som en ældre Gud i Skandinavien, end Odin og Uferne, maatte dog disse Stene (Tordenstene, Thorshamre, m. m.) bringe ham i noget lignende Bilerede, efterdi disse jo, i Følge Forf.s Mythographie, tilhøre Dværgene (Rapperne). Men han undgaaer dem reent; og en Formodning af F. Magnussen, at Thors Cultus har bestaaet i en Art af Steendyrkelse (jvf. *Annaler for Nord. Oldf.* 1838. 39. S. 133) afvises (S. 45) paa Grund af, at „Sagaerne omtale ingen Thorsbilleder af Steen.“

Det er viensynligt, at Forsfatteren, der, hvor han reent forlader Monumenterne og Oldsagerne, og deres descriptive Charakterisering, for i Mythernes og Sagnenes Kreds at ville søge fragmentariske Momenter til en eller anden Bestyrkelse for sine tidligere eller sildigere ethnographiske Hypotheser, har givet sig ind i Labyrinther, hvortil Ariadnes Traad hidtil mangler ham. Flere af ham optagne Sætninger til Sagnhistoriens Fortolkning — f. Ex. at giøre de mythologiske Zetter eller Jotner til Historiens Finner eller Dværner, og Dværgene, som man mener fra Eddalæren kunne være overgaaede i Folketroens og Folkesagnetets Bakketrolde, Nisser, Zetter, Underjordiske, m. fl. — til den lappiske Polarstamme — ere ikke nye²⁷⁾, og heller ikke i nærværende Strift satte

²⁷⁾ Om Dværgene, f. Werlauffs Ytringer ovenfor S. 641. Sætningen om Zettenavnets Overførelse til Finnerne, efter de bekiendte

i noget klarere Lys. Det synes at have været Forfatterens Hensigt, at bestyrke disse Sætninger ved Meddelelser af skaanske og sydsvenske Almuesagn og hidsørende Momenter af Folketroen. Men her er hans Erfaringsstof deels ulige ringere, end hvor han beskriver samlede Oldsager; deels har han enten ikke kiendt, eller ikke benyttet Kilder, hvor han i det mindste kunde have hentet en stor Deel Materiale til at udfylde, forbinde og videre decorere hine Hypotheser. For ei at tale om, at Forf. slet ikke har taget Hensyn til, at en stor Deel af de Folkesagn, her handles om, gienfindes ikke blot i Tydskland, men i England, Irland og Frankrige, hos Vender, Slaver og flere Folkesærb; saa maa det dog især være os uventet, at han ei engang i de danske Sagn har opsogt noget af det rige, for ham brugelige Stof, som er ganske nær beslægtet, eller formodentlig saa godt som identisk med det skaanske Sagnstof; og hvoraf en allerede meer end tilstrækkelig Samling findes paa rede Haand i den tidligere Udgave af Thieles danske Folkesagn, men, af Samleren endnu mere beriget og særdeles vel ordnet, i den fortrinligere nye Udgave af 1843. — Overhovedet ere de vildeblende Banfeligheder ved at construere historiske Elementer af Mytternes symbolist-poetiske Stof, alt for mange og for store, til at de, naar man tager sig Sagen saa let og beqvemt, kunde overvindes.

Den yderlig løse og usammenhængende Fremgangsmaade, som Forf. i sit 4de Capitel, og navnlig i den 4de § om Jotnerne og Thorsdyrkelsen, har fulgt, giver saaledes aldeles intet nyt Udbytte, hverken for den „comparative Ethnographie“, eller for Historien. For at bringe noget saadant for Dagen, maatte han i al Fald, ligesom ved de egentlige antiquariske Bestiivelser og

Steder i Thiodolfs Thorsdrapa, hvor Jotner og Finner nævnes, s. bl. a. Geijer Sæa Rikes Hælder. I. S. 411. 12, jævnført med S. 407 („Jotnar ha äfven en bestämd historisk betydelse, och äro utan tvivel äldre, råare folk i Norden.“ o. s. v.) og 409. Snorres eventyrlige Sagn om Svafa Jotun, der kaldte sig selv en Finn (Har. Haarf. Saga. c. 25.) hører ogsaa herhvid. Om Betydningen af Jotner eller Jetter, som „Kiender“ eller onde Magter i Almindelighed, s. Strömholms Sv. Folkets Hist. I. 153. 151. Geijer anf. St. S. 406.

Fremstillinger, have havt et langt fuldstændigere Materiale for sig. Ikke allene svenske og norske Almuesagn af mythisk Charakter maatte her have i fuldstændigere Skikkelse, end hidtil; men ethnographiske Undersøgelser over den lappiske og finske Folkstamme, og begges Slægtskab med de siberiske Stammer og Polarfolk, maatte i det mindste have bragt det til mere Klarhed, end hidtil, i hvilket Forhold de nu staae til hinanden, og hvilke mythiske, sagnhistoriske eller archæologiske Elementer, der kunne gives, især hos de finske Stammer, til at forfølge deres Stiebane, Slægtskab og Vandringer høiere op i Tiden. Heller ikke til den Opdagelse af Finlands gamle, ved mundtlig Tradition bevarede mythiske og episke Nationalpoesie, som i Særdeleshed har gjort Dr. Konnrot's Ravn (som Opdager og Samler af Kalevala) saa berømt, har vor Forfatter taget noget Slags Hensyn. Uden i øvrigt at vedrøre denne høit eiendommelige og mærkværdige Cyklus af finske Folkebidtninger, øste af den mest ægte Rilde (Konnrot har allene kunnet finde dem i denne Mængde og Fuldstændighed udenfor det egentlige Finlands Grændser, eller blandt Finnerne høit oppe i det Archangeliske Gouvernement, hvor den gamle finske Nationalitet i Sæder, Sprog og Poesie, endnu er bevaret i den største Reenhed) vil jeg blot i Forbigaaende bemærke: at intet Spor til Thors Ravn eller Dyrkning forekommer i disse finske Runer, eller episke Rhapsodier.

Forfatterens femte Capitel, der paa fire Sider kun meddeeler en kort, paa de jordsfundne Oldsager grundet, almindelig ethnographisk Skizze af den scandinaviske vilde Stammes Leve-maade og Culturgrad, kunne vi overhovedet forbigaae. Den er baade consequent og rigtig i sin Anvendelse; og kun naar Forf. S. 2 og 3 i Anmærkningen vil, i Følge sin Hypothese, at „den samme vilde Stamme, fra hvilken Cimbrerne udgik, der erobrede England, er den, fra hvilken de samme Cimbrers Efterkommere stamme, som erobrede det sydlige Sverrige“: maae vi erindre, at denne Paastand — dersom Forf. nu vil blive ved sit i 4de Cap. formeentlig givne Beviis for at bemeldte vilde Stamme var den, hvis Efterkommere ere Polarlandenes Lapper — strander paa den samme uhistoriske og umonumentale Klippe, som hans øvrige Forudsætning om Lapperne, som Steenbygningernes og

Steenredskabernes Giere og Brugere, overalt hvor saadanne findes. De første isærbeleshed (Steenmonumenter, Jettestuer, Dysserne o. s. v.) udgiøre en karakteristisk Klasse af Monumenter, som vijs nok ikke i eet Land kan have tilhørt een Stamme, i et andet Land en forskiellig. Vil Forf. enten nu paastaae, at han ikke har tilagt sit Dværgfolk, eller Lapperne, hine Monumenter — thi det er mangen Gang vanskeligt nok, af hans Skrift at udrede, hvad hans egentlige og sidste Mening om visse Punkter er — eller han i Fremtiden vil gaae over til en anden Mening om Jettestuerne: da maa jeg for min Deel i dette Punkt holde mig til hans her yttrede Overbeviisning. — Med Steenredskaberne er det en anden Sag; disse ere fælles for en Mængde af de forskielligste vilde Folkstammer over den hele Jord. Steenbyggede, jordbæklæde Gravstuer, og af store Steenblokke eller colossale Monolither opbyggede eller opreiste Monumenter og Constructioner af den her omhandlede Art, ere derimod fornemmelig egne for et vist Jordstrøg i Europa (i det mindste hidtil ikke klart nok paaviste og bestrevne i de øvrige Verdensdele), og disse Mindesmærker maae uvaatvivlelig have været een Hovedstammes monumentale Eiendom i Fortiden.

Allerede den ovenansførte Yttring i en Anmærkning af vor Forf. (V. S. 3) om de brittiske Cimbrers »erobrende Efterkommere i det sydlige Sverrige« gjør paa en Maade Overgangen til det 6te og sidste Capitel i Bogen: „Beskrifning öfver en *Kimbrisk Kolonist-Stam*, som i Forntiden inslyttat i södra och vestra Skandinavien, undanträngt Vildarna och odlat Landet.” Egentlig var der nogen Grund til reent at forbigaae dette Capitels Indhold, da Forf. forkynder, (VI. S. 1. Anm.) at en følgende Deel af hans Værk yderligere og med Letthed skal overbevise enhver Læser om Rigtigheden af hans Paastand: at hine første erobrende Colonister i en Deel af Skandinavien vare „Kimbrer med Druid-Cultus”. Men da Forfatteren erklærer, at efter mangen Tvivl, »om han skulde kalde dem Kimbrer eller Bender« (en besynderlig Uvisshed! Kan der gives Tvivl om, at Bender aldrig have været fast bosiddende i Skandinavien?) er han nu „fullt öfvertygat” om det første: saa maa altsaa nu den kimbriske Hypothese staae fast hos vor Forfatter;

og det er hans Udvikling af denne, vi endnu til Slutning i Korthed ville betragte og gøre Rede for.

Det er altsaa hiin saakaldte kimbriske Stamme, som Hr. Prof. Nilsen, ved Slutningen af det her omhandlede Værk, tillægger en vis Deel af Nordens Steenmonumenter, bl. a. de for omtalte Dol-Men's, Bordstene, eller store opløstede Steenblokke, hvilende paa flere andre, med Nabning mod en af Siderne (i Bahuslehn „Dyrhuus“, i det sydlige Sverrige, efter Forf. Dös eller Dyss), der ere saa almindelige i Danmark, og som man hyppigen ogsaa finder i andre Lande: især, som det synes, i Frankrige. — Mangen Antiquar vil neppe saa let og snart være paa det rene med Folkestammen, som dette Slags Monumenter skal tillægges. Vor Forf. derimod har fundet det afgjørende Beviis i en fransk Reisebeskrivelse: *Dubois de Montperieux „Voyage autour du Caucase.“* (IV. p. 327. Atlas. IV. p. XXX. fig. 4.) Denne Forfatter beretter nemlig med fuld Visshed: hvoreledes disse Kimri, eller Kimmerier, i Homers Tid boede ved den kimmeriske Bosphorus, og, i Følge deres eiendommelige Steenmonumenter, „qu'on rencontre sur leurs traces depuis l'extrémité du Caucase et le Bosphore Cimmerien jusqu'en Bretagne et en Angleterre,“ have besiddet Krim, de Tauriske Biergegne og en Deel af Kaukasus. Den samme Forf. veed ogsaa med Bestemthed: at det var i det 7de Aarh. før Chr., at disse Kimbrer bleve fordrevne af et scythisk Folk (Chazarerne) og toge Veien til det vestlige Europa og over til England. — Endnu et andet Beviis har vor Forfatter: den samme Folkestamme tilhører ligeledes et eget Slags Gravhøie, opstaaede af Jord, hvori man altid kun finder Baaben og Redskaber af Kobber, og som ved første Blik adskilles fra alle andre derved, at man paa dem finder hellige Træer plantede — en Omstændighed, som Hr. Prof. Nilsen tillægger megen Bigtighed, og undrer sig over, at den hidtil har været ganske overseet af vore Antiquarer.

Ved det forstaaente Argument kan bl. a. erindres: at de af Hr. Dubois omtalte Spor i Steendysserne i det mindste ikke uden Afbrydelse kunne paavises, fra Krim indtil de brittiske Øer — eller fra det sorte Hav indtil Østersøen; thi denne Befundede de fordrevne Kimbrer jo have taget. Det andet Beviis finder

Fors. i de hellige Træer — eller egentlig kun eet saadant Træ (*Cratægus Oxyacantha* L. Hagtorn, Hvidtorn). Han forsiktrer os: at det allene forekommer paa saadanne Jordhøie, hvori man finder Robbervaaben og Redskaber, „og hvor det paa nogle af disse Høie ikke mere findes, der er det gaaet ud.“ (!) VI. S. 4. Paa denne mærkelige Maade lader enhver Ting sig bevise; og vi tilstaae Hr. Prof. Nilsson, at han er ikke den eneste Antiquar, der anvender en saadan Beviismaade *a posse ad esse*. — Men, ikke mindre besynderligt er det, at Fors. aldeles intet Beviis fører for sin Paastand: at man finder Robber eller Bronze i alle Høie, hvorpaa Tornen vorer, og, i Følge dette Træes Natur, kan have været „i Martusfinder.“ (?) Hvorledes skulde ogsaa en saadan Sætning lade sig bevise? — Fors. kender „over en halv Snees Wittehoie“ i det sydvestlige og vestlige Skaane, hvorpaa gamle Torne vore, hvilke Bønderne pleiede at frede som hellige. Men ikke engang om disse ti Høie beretter han, at de vare undersøgte og Robbersager fundne i Gravene. Hvad skulde vi da sige om den øvrige Mængde af Gravhøie, hvorpaa slige Torne maaske findes udenpaa, og Steen- eller Jernsager indeni Høien? — Skulde man vel antage, at dette Slags Torn behøver at plantes paa slige Høie, mere end paa ethvert andet Sted, hvor den vorer vildt?

Forsfatterens øvrige Beviser ere omtrent ligesaa besynderlige, naar de skulde tænkes anvendte af en videnskabelig Oldgrandster; men de ere, om mueligt, endnu svagere. Hvor „Wittehoie med Robber og hellige Træer“ findes i Skaane — og det sædvanligen gruppvis, hvilket rober, „at flere Familier her i Fortiden have boet samlede i tætte Byer“ — der „bestod ei allene hver Gaard af fire sammenhængende Længer; men den ene Gaard var ikke siesden bygget tæt op til den anden.“ En saadan Bygningsmaade finder ikke Sted i det øvrige Sverrige, hvor den „germaniske“ mere følges. — Men hiin Bygningsmaade er ikke blot egen „for nogle Egne af Skaane“; det er Bøndernes almindelige Bygningsmaade i Danmark; nemlig Siælland, Smaøerne, Fyen og den største Deel af Jylland. Den finder Sted overalt, uden Hensyn til Gravhøie, med eller uden Torne; og de danske (eller ældre Skit) sammenbyggede Landsbyer, som Fors. lader Tacitus

frastrive Germanerne, skøndt de findes i mangfoldige Egne af Lybskland, har jeg netop troet at finde Spor til i de, IV. S. 9, anførte Linier af Germania C. 16. (S. ovenfor S. 385.) Over hovedet maatte man, i Følge Forfatterens Argumentation, søge denne Bygningsmaade overalt, hvor celtiske Folkestammer engang have boet; og dette vilde være forgieves. Jeg vil forbigaae de øvrige Beviser for den kimbriske Stammes Hiemstavn i Sydsværrige, som Forf. anbringer S. 13—16, i det jeg mener, at de foregaaende Exempler kunne være tilstrækkelige.

Men, fordi han ogsaa her i sin Bevisførelse er uheldig, og hverken tilbørlig har forberedt sit Stof, eller gjort sig tilstrækkelig bekendt med den Klasse af Steenmonumenter, han beraaber sig paa som kimbriske, og med den kimbrisk-celtiske Stammes Oldsager eller Spor i Historien; ikke heller bearbejdet denne Deel af sit Skrift med mere Omhu, end flere af de foregaaende Undersøgelser: ville vi dog ingenlunde negte Hovedsætningen, hvorfra han i sit 6te Capitel gaaer ud, en vis Grad af Rimelighed. At Forfatterens Kimbrer, eller med en anden, mere sædvanlig Benævnelse, den celtiske Folkestamme, engang i en siern Fortid har været Indbyggere af en Deel af den skandinaviske Halvø, og formodentlig baade af de danske Ver og af Jylland: er en Mening, som flere dele med Hr. Professor Nilsson. Og hvis man ikke vil benegte, at Celter have været bosatte i Britannien og Irland, i Belgien, Gallien o. s. v., da vil man have ondt ved at afbevise, at de ikke eengang ogsaa have haft et Hiem i andre Lande, hvor man, som f. Ex. i Danmark, finder de selv samme Steenmonumenter og Robbersager, som i hine Lande, hvor de allerede meget længe have været tillagte de ældste Indbyggere af celtisk Stamme. Jeg kan derimod ikke være enig med vor Forf. i den skarpe Adskillelse, han vil gjøre imellem Steengravene og de øvrige Steenmonumenter. Da jeg, for min Deel, hverken kan betragte de første som Eskimoers, Lappers (neppe heller Finners) Bærk: seer jeg ikke let nogen tidligere historisk bekendt Folkestamme i Europa, som man kunde tillægge Jettestuerne, end den samme kimbriske eller celtiske, som Hr. Prof. Nilsson udelukkende tillægger vore Dol-Mens, Dysser (eller forhen saakaldte Altere); og finder ingen Udvei til at adskille de sidstnævnte og flere lignende Monumenter fra

Steengravene, der ligeledes forekomme i samme, eller lignende Form, i de øvrige Lande, som man tillægger celtiske Beboere i Fortiden. Jeg finder det rimeligere at antage, at ogsaa disse, i deres oprindelige eller tidligere Raahedsstand, kunne have benyttet Steenredskaber, end at fraskrive dem eet Slags Monumenter (Jettestuerne), og tillægge dem andre, som ere af samme Charakter. En sildigere indført Brug af Kobber eller Bronze forekommer mig mere antagelig. Jeg tænker mig denne Metalblanding som en fra Middelhavet, ved det tidligste sehandlende Folk, Historien kender, Phoenicierne, til Landene ved Atlanterhavet overført Konst — en Blanding, som formodentlig ogsaa Britterne først have lært af det samme Folk, der hentebe Tinnet fra Cornwall i England, som endnu er Hovedstedet, hvor dette Metal forekommer i Europa. At alle Bronzeredskaber oprindelig ere indførte fra Middelhavslandene til de mere nordlige, mueligen ogsaa her længere hen i Tiden eftergiorte(?): anseer jeg ligeledes for mest rimeligt. Jeg har ogsaa vanskeligt ved at kunne (med Hr. Worsaae) tænke mig et Folk, „som ikke var af celtisk Herkomst, men snarere hørte til en ældre, endnu ubekendt Stamme, der i Tidens Løb er gaaet tilgrunde“, som det Folk, „der i Steenalderen beboede Danmark“. Det er uvoveligt, i saadanne Tilfælde at forlade de ældste historiske Spor, som virkelig gives, for en Fiction, allene grundet paa den antagne Muelighed — i Fald man ellers vil blive paa en historisk, om endog usikker Grund. Hellere, mener jeg, maae vi her holde os til en af de ældste, i Europa endnu bekiendte, men tidligt næsten udryddede og uddøde Folkestammer, end til en endnu ældre, som endog er uden Navn, og som vi dog ei kunne give meer end en indbildt Tilværelse.

Kaste vi endnu et Blik tilbage paa det archæologisk-ethnographiske Arbejde, som har kostet dets Forfatter flere Aars Samlinger og Forskninger, og Anvendelse af megen Tid og Umage: da maae vi beklage, at denne ikke har kunnet lønnes med noget egentlig nyt og varigt videnskabeligt Udbytte. Enkelte, adspredte egne Jagttagelser, og flere Benyttelser af Andres, have ikke været i Stand til at tilveiebringe det Udbytte, Forfatteren meente at kunne levere Historien. De af ham opstillede ethnographiske

Hypoteser, som allerede tilforn ere forsøgte — eller vovede — ere i det mindste endnu meget langt fra at have vundet den Sikkerhed og Fasthed, som Fors. vil give dem, ved de enkelte Momenter, snart af jordsfundne Oldsager, snart af Cranier, og snart af Folkesagn, eller af Nordens Myther og Gudelære, han har optaget i sin verlende, til forskiellige Læder og af forskiellige Studier og Hypoteser sammenarbejdede Fremstilling. Denne har han selv, med agtværdig Resignation, erklæret for et „ufuldkomment Forsøg“; og han vil uden Tvivl ved fortsatte Studier endnu mere komme til den Overbediisning, hvormeget der endnu staaer tilbage, inden den hele Klasse af Steenmonumenter, hvortil ogsaa vort Nordens ældste Grave og disses Oldsager høre, ere tilstrækkeligt undersøgte, bestemte og beskrevne i de forskiellige Lande, hvor de forekomme; og inden Forholdet imellem Gravkamrene og de øvrige Steenminder, ligesom imellem Steenalderens og Bronze=Alderens Levninger (eller, om man hellere vil, Steenredskaberne og Kobber=Oldsagerne) med Sikkerhed er udfundet. For tidligt at begrunde archæologiske Hypoteser, inden Jagttagelser og Beskrivelser have naaet den fornødne Udstrækning og Fuldstændighed, inden Erfaringsstoffet er rigt og sikkert nok: fører alt for let til de Afveie, som endel Oldgrandskere i flere Lande ere alt for tilbøielige til at søge, og som for ikke længe siden en kyndig, i sine Undersøgelser og Beskrivelser grundig og nøiagtig fransk Archæolog fra Bretagne har skildret med skarpe Træk²⁸⁾. — Med Hensyn til det her omhandlede Værk,

²⁸⁾ „L'Archéologie, science triste et ingrate, demande beaucoup de travail, de grandes recherches, et ne produit qu'une célébrité tardive et rare. — Aujourd'hui on ne cultive plus la science en examinant attentivement les choses, en les comparant; si l'on fait des recherches, ce n'est plus pour trouver des analogies qui peuvent servir à éclaircir un point inconnu ou douteux; on ne prononce plus d'une manière dubitative sur un monument, dont on ignore l'origine et la destination primitive; on circonscrit la question dans le petit cercle de ces connaissances; cercle qu'on agrandit, non par l'étude, mais par des *systemes*; c'est plus commode, plus ingénieux, plus original. Ne murissant aucune idée par l'étude, on *généralise des faits isolés*. Du griffonage tracé sur une pierre Celtique est jugé l'oeuvre des Phéniciens Lisez certains ouvrages sur la Bretagne, et Vous verrez, s'il n'est pas vrai de dire, que l'archéologie a aussi son Victor Hugo, ou son Boulanger.” (1re Lettre à M. le Comte L. de S sur les Mon. Celtiques, par M. Jorand.)

hvis Fortieneste især bestaaer i at have leveret en Samling af bedre Aftegninger af Redskaber og nogle faa Monumenter, fra Nordens Oldtid, end man i det mindste i Sverrige havde dem, og maaſtee at have bidraget i dette Land til paa ny at fremkalde en liveligere Deeltagelse for disse Gienstande²⁹): da maa Bogen betragtes som et Forarbejde, hvilket man tør formode, at Forfatteren, efter modnere Studier og udvidede Erfaringer, engang vil lade fremgaae i en ganske ny, fra Grunden af omarbejdet og forbedret Form.

Et Tilfælde har villet, at i det samme Aar, da Hr. Prof. Nilsson sluttede og udgav sit Arbejde over Nordens ældste Indbyggere, erholdt vi hos os en populair Veiledning til den nordiske Archæologie, som har den dobbelte Fortieneste, baade at svare til det Standpunkt, denne Videnskab i nærværende Tidspunkt har naaet, uden at ville overskylde det; og at være behandlet med en ikke ringe Grad af den Kunst: at skrive en videnskabelig Ledetraad eller Lærebog, brugbar for enhver Mand af Faget, og læselig for Folket. Dobbelt kjærkommen for os, da Gienstanden ogsaa er behandlet fra en national Side, er det Skrift, hvormed Hr. J. Worsaae har beriget den danske Literatur³⁰). Jeg bruger ikke dette Udtryk som en sædvanlig Talemaade, men i det sande Mening; thi, skiondt lidet af Omfang, er dette kiærnesulde Skrift af en ung Forfatter et Resultat af flere Aars utrættelige Arbeidsomhed, egen Undersøgelse af Gravstuer og Monumenter, ivrig Samlerflid, og et vedholdende practisk Studium af fædrelandske og skandinaviske Oldsager. Vi bør paaskionne, at Hr. Worsaae er en af de Faa, der i Danmark, den nordiske Archæologies rette Fosterland — ligesom Sverrige maaſtee kan siges at være det for nordisk

²⁹) Man bør dog ingensunde, over disse Mangler hos Sisborg, som han ikke var ene om, reent glemme hans Iver, eller hvad han virkede; ogsaa Wallman's „Öfversigt af svenska Fornlemningar" med et udførligt Tillæg om „Monumenternes Forbindelse med Historien" (Vitterh. Hist. och Ant. Ac. Handl. XIVde D.) fortjener altid Opmærksomhed, uagtet Forfatterens Hypotheseer saa ofte afvige fra nyere Archæologers Systemer.

³⁰) „Danmarks Oldtid, oplyst ved Oldsager og Gravhøie, af J. J. A. Worsaae." Kbh. 1843. 123 S. stor 8.

Historieſkrivning³¹⁾ — har bidraget og, ſom vi haabe, vil bidrage til at hæve hiin Disciplin til det Punkt i videnſka- belig Behandling og Betydning, ſom den behøvede at opnaae, for i Midten af det 19de Aarhundrede at indtage ſin Plads blandt andre Grene af hiſtoriſt Forſkning og Production. Han har ſaaledes ogſaa, ved tidlige Beſtræbelſer, bidraget til at hæve ſit Fædreland hiin Værd, ſom det allerede har havt fra Chriſtian den Fjerdes, Ole Worms og Arne Magnuſens Dage; ſom det har fornyet i det 18de Aarhundrede, ved at bringe det gamle Norges og Iſlands evig mærkværdige Literatur, reddet i Danmark fra Undergang og Glemſel, for Dagens Lys; ligesom i det 19de Aarhundrede ved Anlæg, Organisation og frugtbar Udvidelſe af det Muſeum for ſcandinaviſt-germaniſke Oldſager, der endnu ſtaaer øverſt i ethvert af Europas Lande, hvor ſaadanne Samlinger kunne gives, og fra flere Sider kan tiene til Monſter for enhver ny, der anlægges; ligesom det ogſaa var den første blandt ſlige Samlinger, der kunde fortjene Navn af archæologiſt-videnſkabelig.

Det vil være nok, med diſſe ſaa Ord at udtale en Dom om Hr. Worsaaes Skrift, der allerede udførligere er fremsat og motiveret. (Anmeldelſen i „Fædrelandet“. 1843. Nr. 1428. 35. 36.) Denne gjør ogſaa en nøiere, omſtændelig Analyſe af Skriftet ſaa meget mere overflødig, ſom dets Udgivelſe ved „Selskabet for Trykkefrihedens rette Brug“ allerede har udbredt det over hele Danmark, og en tydſt Overſættelſe inden kort Tid ogſaa vil gjøre det tilgængeligt for Hiſtorien og den nordiſte Archæologies Eſkere udenfor vort Fædreland. — Af diſſe Grunde indſtrænker jeg mig her til et Par Ytringer og Bemærkninger, ſærlig vedkommende den Deel af Hr. Worsaaes Skrift, hvori Oldtidsmindernes

³¹⁾ Denne Mening er hos mig egentlig ikke ny (ſſf. Maanedſkr. for Lit. XI. S. 467 o. ſ.), og jeg vil uden Tvivl ſnart finde Leilighed til, videre at udvile og begrunde den. Bevist ligger i øvrigt aabent for os i den hele nordiſke Hiſtoriographies Hiſtorie. Iſland og Norge have eiet Sagaſortælling; Danmark (foruden det forunderlige, gaadefulde Phænomen i Middelalderen: Saxo Grammaticus) har havt hiſtorifke Samlere (ved Siden af megen hiſtoriſt Udelæggelſe) og i det 18de og 19de Aarh. hiſtoriſt Kritik; Overrige, længe alt for meget tilbage i Kritik, dog ligesaa tidligt hiſtoriſt Fortælling, og tidligere hiſtoriſt Stil, end de Danſke.

Betydning for Historien", med andre Ord, deres historiske Resultater, behandles. (S. 98—111 i Forening med S. 8. 9.)

Det er paa sidstnævnte Sted, vi erfare, at denne Forf. har optaget den Steenskrupske Theorie om Skov-Perioderne i Danmark. Denne hører til et Slags videnskabelige Hypotheser, som man kunde kalde Naturhistoriens Myther. Det er ikke mindre vanskeligt her, end i Sagnetenes og Folketroens mythiske Verden, at udbringe brugbare og sikre historiske Elementer; og allerede de fire Træ-Vegetationer i Danmark, tidligere end Begens (Bæveraspens, Fyrrens, Egens og Elsetræets), "hvoraf enhver maa have brugt samme Tid (2 til 3000 Aar) som Bøgen, for at opvøxe og forsvinde" (S. 9) efterlade sig kun Indtrykket af et fiernt Taagebillede, hvoraf ei engang de svageste Omrids lade sig fastholde. Til den Grad svimlende er vel ikke Tanken om at bestemme Perioden for vort Nordens Steen-Monumenter; men vore Dages maafløe rigtigere Anskuelse, som fraskriver de gothiske Stammer hine tidligste Mindesmærker, har det dog endnu ei villet lyffes, hverken i Danmark eller Sverrige, at sætte en anden, historisk sikker og antagelig Stamme i hines Sted. Naar derfor Anmelderen af Hr. Worsaaes Skrift (Hr. Magister R. F. Wiborg) antager („Fædrelandet" Nr. 1428), „at Oldtidsminder faae den allerstørste Indflydelse paa Nationaliteten just derved, at de oplyse Nationen om dens Fortid, om dens Herkomst og tidligste Idrætter, fort, om dens egen tidligste Historie": da er det endnu saa langt fra, at vore Oldtidsminders Oplysning er kommen til det Punkt, at fra den noget sikkert Lys kan falde paa vor „tidligste Historie", at snarere det „Spring imellem Fortid og Nutid", som Mag. Wiborg antager, maa hindre et Folk fra at „fatte sin Nationalitet i klar Bevidsthed", ikke allene for os endnu er til; men snarere er blevet langt videre og større, end tilforn, siden man har overført en stor Deel af vore Oldsager, Monumenter og ældste Gravminder fra vore Stammefædre til en eller flere, for disse fremmede Folkestammer. Det er dog heller ikke saameget disse Mindesmærker selv, i deres isolerede Tilværelse, der kunne have den Indflydelse paa Folkets Nationalitet, man vil tillægge dem: som det snarere omvendt er Nationalfølelsen, Folkets historiske Interesser, og dets ved andre

Betingelser vakte Selvebevidsthed og Selverkiendelse, som vil fremkalde en levende Deeltagelse for de monumentale Levninger fra Fortid og Oldtid. Med den nordiske Poesie, som en Digter i det danske Sprog skabte i Begyndelsen af det 19de Aarhundrede, og med den omtrent ved samme Tid begyndende høiere videnskabelige Udvikling i Danmark, vaagnebe ogsaa den Interesse for nordisk Archæologie, som efterhaanden uddannede sig til høiere Erkiendelse af Oldtidsminderne nationale og videnskabelige Betydning. Den sidste maa, efter Tingens Natur, være ringere end der, hvor de archæologiske Gjenstande (saaledes som hos Egyptere, Grækere, Romere) ved Kunstform eller historisk Charakter (Indskrift, Symbolik, Tradition) ere knyttede til et cultiveret Folks hele Tilværelse og mægtige Virken i Verdenshistorien. — Men, saameget mere maa det glæde os, naar vi finde Spor til, at desuagtet den i en tidligere Tid oplyvede og forstærkede nationale Interesse og Selvebevidsthed, med Alvor og vorende Iver stræber at udvikle den nordiske Oldtyndighed fra en historisk-videnskabelig Side; imedens vi derved maa skee tillige tør fatte Haab om, at man herefter ikke, som nu i en heel Menneſkealder, næsten udelukkende vil henvende Omſorg og Activitet paa at samle hvad der af Oldsager kan opgraves og glemmes i offentlige Museer, eller hos Private; men derimod endnu med Eigeſtyldighed lader vor Fortids mest imponerende og aandsvækkende Levninger, Monumenterne omkring i Landet, dels være uden tilbørlig Opmærksomhed, dels uden Beskyttelse mod en saakaldet Cultur og Civilisation — der ofte i det Høieste ikke er andet, end en materiel Industrie og Binde-lyst. Man vilde let kunne finde den, der endog var en ivrig Curiositetsamler af nordiske Oldsager, men ganske ligegyldig kunde see paa, at det herligste Steen-Monument sprængtes og forstyrredes, for at anvendes til Bei eller Gierde; i det ofte fluffede Haab, at kunne berige sin Samling med nogle af de bekjendte, eensformige Flintiler, Ører eller andre Steensager, som Monumentet mueligen i Aartusinder havde dækket.

Vor „tidligste Historie“ begynder, hvis Professor Nilſon havde Ret, ikke med hine Jetteſtuer og deres fattige Indhold. En uſjel Polarſtamme af Dværgvært, paa Billedens

raaeste Standpunkt, har ingen Historie. Den forsvinder i dette ene Moment, og indtræder kun i hele Slægtens almindelige Historie, der hvor Mennesket, uden modnet Tænkning, uden Skrift og uden Kunst, lever i Aarhundreder eller Aartusinders vedvarende Barndom. Vilde vi opnaae noget Slags historisk Betydning for vore Oldsager og ældste Monumenter, maae de kunne bringes i Forbindelse med virkelige historiske Phænomener, med en bekendt Folkestammes Indvandring eller Ophold i Norden. Til eet saadant Phænomen, germanist-gothiske Stammers Indvandring og Occupation, viser baade Sprogslægstabet, Monumenter, Sagn og historiske Kilber os hen. De Minde-mærker og Oldsager, som vi affondre fra disse Stammers Liv i Norden, og hense til den for-gothiske Tid, staae hidtil endnu historisk isolerede; og efter Hr. Worsaaes Hypothese vilde de være det meer end hidtil. De staae derimod ingenlunde archæologisk og geognostisk isolerede, da deres Classe, med saa godt som identiske Slægter og Arter, forefindes i en stor Strækning af Europa, ogsaa udenfor det scandinaviske Norden. Hvad her derfor allerforst, ved tilstrækkelige og kritisk drøftede Erfaringer, maa bringes paa det rene, er: om hiin Classe af Minde-mærker og Oldsager virk. lig er og altid har været udelukkende særegen for de Jordstrog, hvor de endnu forefindes; eller, om det med nogen Sandsynlighed kan antages, at de ere af mere geographisk, end ethnologisk Natur — om de for en Deel stylde Landenes Bestaaffenhed deres Construction og Indretning; eller de maae antages at have været en vis Folkestammes udelukkende og karakteristiske Egen-dom. I begge Tilfælde er det ikke mindre nødvendigt, at man heller ikke ved de andre, i Tiden sildigere Classer af Monumenter og Oldsager indskrænker deres Undersøgelse til en vis begrænset Landstrækning, f. Ex. de tre nordiske Riger, eller en Deel af samme; da disse Classer forefindes næsten overalt, til- ligemed Steendyser og Gravkamre, i den saakaldte Steenalder.

I Betragtningen af de sidstnævnte Monumenter er der, iblandt flere andre, en speciel Materie, som ikke er undgaaet tidligere Antiquarers Opmærksomhed; nemlig Viighed eller Forstiellighed imellem underjordiske og overjordiske, eller rettere jordbækkede og fritstaaende Steen-Constructioner. Man har hidtil i

Almindelighed anseet dem for at være forskellige i Art og Bestemmelse. I den nyeste Tid er man tilbøjelig til ganske at frastrive dem en saadan Forskiel; og betragte dem alle „simpelt hen som Grave fra den ældste Tid.“ (Worsaae. S. 67.) Dette, mener samme Forfatter, „vinder endnu mere Styrke og Klarhed derved, at aldeles tilsvarende Steenkamre, sædvanlig kun i noget større Maalestof, forekomme jævnlig som Gravstuer inden i store, toppede, af Menneskehænder opbyggede Gravhøie.“ (Jettestuer, eller „Gangbygninger“. S. 68.) — Her, forekommer det mig, har Forfatteren hverken været streng nok i sin descriptive Charakteristik; eller taget tilstrækkeligt Hensyn til alle de Former, hvorunder Steendysser, Steen-Constructioner, eller Steensætninger forekomme, ikke blot hos os, men, af samme eller meget lignende Form, i andre Lande. At de af Forf. og Andre, under Navn af „Langdysser“ og flere Benævnelser, beskrevne Monumenter vist nok ikke ere „aldeles tilsvarende“, men til en betydelig Deel forskellige, ofte af en helt anden Form og Charakter, end de jordhullede Jettestuer: er siensynligt af Hr. Worsaaes egne Beskrivelser og Aftegninger S. 62—65 og S. 67—70. Langdyssernes Størrelse (stundom over 100, ja 200 Alens Længde) og Indretningen af det Steenhegn, (sædvanligen 2 til 3 Alen høje, for det meste i den øverste Ende mere spidse end flade, naturlige Steenpiller), der omgive de paa den lange Jordhøi opreiste Steendysser (een, to, til tre i Tallet) viser allerede hen til en helt anden Idée — vel ogsaa en anden Bestemmelse for disse Monumenter, end for Jettestuerne, med deres Rør eller Side-Indgang, deres lange, ovale, eller fleerdeelte Gravstuer. Enkelte af dette Slags Dysser (eller Dol-Men's) findes ogsaa paa slet Mark, uden noget Spor til en opkastet Høi; andre træffer man isolerede paa naturlige Jordforhøininger. — At tænke sig alle disse, lignende, men dog tildeels forskielligt construerede Bygninger som afdækkede Jettestuer, er ikke allene usandsynligt, men fornuftstridigt. Uhyre Constructioner af en Overligger, stundom af 16—20 Alens Omkreds, opleftet paa 3, 5, 7 eller flere Bærestene, ofte opreiste paa den noget ophøjede, steenhegnede Langdysse, skulde man i tidligere Tid reent have udgravet af deres Jorddække, og

saaledes først bragt for Dagens Lys? — Dette er endnu mere urimeligt, end tidligere Meninger om disse Dødsers Bestemmelse. Hensigten, hvorfor dette skulde være skeet, kunde ikke være nogen anden, end at undersøge og plyndre Graven. Men dertil behøvedes kun at aabne Høien ved en Side; og desuden maatte Erfaring snart lære, at der i dette Slags Steengrave intet af Værdi var at finde. En saadan Forklaring, eller overhovedet den fuldkomne Identificering af Steendødsere (Langdødsere m. m.) og Jettestuer (Gravstuer, Steengrave i Høiene) er uantagelig. De udgøre to forskiellige Species af Steenmonumenter³¹⁾; hvilket endog ved enhver Betragtning af gode Aftegninger strax falder i Øinene. At ogsaa de førstnævnte for en Deel have været Gravminder, og undertiden fremvise virkelige Grave eller Gravkamre: vil jeg herved ikke benegte; men hvor vidt denne Bestemmelse og Bestaenhed gaaer, maa jeg lade være uberørt. Det vilde føre for vidt ind i Undersøgelser, som Rummet her ei tillader.

Spørgsmaal af mere historisk Natur ere disse: Om Jettestuer og Steendødsere over Jorden kunne antages at høre til een og samme Periode? (begge altsaa til den saakaldte Steenalder.) Eller om allene de sidste (efter Prof. Nilssons Mening) tilhøre Broncealderen, d. e. et, Robbervaaben og Redskaber brugende Folk? — Endelig: hvis et saadant, til dette Metalls Brug i Særdeleshed henviist og begrænset Folkesæd, har beboet de Lande, hvor Steenmonumenter og Bronce-Sager findes, baade i visse Arter af Steengrave, og i Jordhøie — om der da gives historiske Grunde til at antage dette Folkesæd for Celter — eller, med Hr. Worsaae, „ikke for et forskielligt, ældre Folk; men snarere for den tidligste gothiske eller gammel-danske Stamme“? (S. 110.) Det sidste staaer igien i Forbindelse

³¹⁾ Nære franske Antiquarer (f. E. Zorand, Batisfier o. fl.) adskille dem fuldkomment rigtigt; Steenmonumenterne over Jorden, efter deres forskiellige Arter, under de tildeels laante celtiske eller brittiske Navne, *Cromlech's*, *Dol-Men's*, *Men-Hir's* (Bautastene), *Allées couvertes*, *pierres levées*, o. s. v.; Jettestuerne under Navn af *Tumuli*, „Barrows“ o. s. v.

med hans foregaaende Ytring: „at vi efter al Sandsynlighed maa antage, at det Folk, som i Steenalderen beboede Danmark, og som, i Følge Oldtidsminderne's Vidnesbyrd, strakte sig ud over Ryskerne af Nordtyskland og det vestlige Europa, saavel som af England og Irland, heller ikke var af keltisk Herkomst; men snarere horte til en ældre, endnu ubekendt Stamme, der i Tidens Løb ved mægtigere Folks Indvandring er gaaet tilgrunde, uden at efterlade sig andre Mindesmærker, end de store Steenhamre“ o. s. v. (S. 106.)

Jeg har ovenfor yttret mig om den, efter min Formening, lidet trostelige og lidet videnskabelige Udvei i Historien: at en Klasse af virkelige Monumenter tillægges et kun i Phantasien eksisterende Folk. Denne Udvei maatte i ethvert Tilfælde dog kun være den yderste Tilflugt, man søgte, naar ingensteds det mindste Spor til en historisk Folkestamme, som saadanne Monumenter kunde tillægges, var at opdage. Her er dog ikke enhver saadan Udfigt affaaet. Der gives en ældgammel, i Europas Fortid vidt omdreende Folkestamme, hvis Minde og hvis Spor i Historien kun ere meget svage: Celterne. Det maatte i det mindste først ganske fyldestgørende bevises, at aldrig nogen Grek af denne Stamme, hvis Hiemstaad i andre Lande er bekendt, og hvoraf et heelt Folkesæd paa de britiske Øer endnu bestaaer, drog ud og nedsatte sig i Norden — før man vil afgjøre, at Monumenter og Oldsager, som aldeles ligne dem, man er enig om i andre Lande at tillægge de gamle Celter og deres Efterkommere, i Norden ikke have tilhørt nogen keltisk Stamme. At hiin Riighed horer til de factisk afgjorte archæologiske Sætninger, tør ikke omtvivles. Om man derimod, med Prof. Nilsson, vil gjøre en saadan Adskillelse blandt hine Monumenter, hvorefter Gravkamrene skulde tilhøre en anden Stamme, end den, han tillægger nogle Steenmonumenter over Jorden: da er dette uden Tvivl en uovelig, af Monumenternes hele Charakter og Bestaafenhed, ikke understøttet Hypothese. Alt i denne Charakter tyder hen paa en vis Eenhed og Slægtlighed i den store, og i Europa saa vidt udbredte Klasse af Steenbygninger over og under Jorden, opførte af raae, eller ved ringe Tilhugning, snarere maaskee kun ved Klovning eller Sprængning, tilbannede Steenblokke. Hr. Worsaae

synes ogsaa at antage et saadant Fællesskab for de i Danmark og Norden forekommende Steen-Monumenter; og betragte vi de i England og Irland, i Bretagne og i flere Egne af Frankrige samlede, opreiste og opdyngede Steenmasser, da stille de sig i Grunden slet ikke fra de nordiske ved andet, end undertiden ved Steenmassernes Størrelse og Mængde, eller ved deres Form, for saavidt denne er betinget ved Steenarten.

Det vil saaledes blive at afgjøre under eet, om man tør henføre det hele monumentale System, som dannes ved de raae Steenconstructioner fra en forhistorisk Tid, til de celtiske Folkstammers Periode; og jeg tilstaaer, at det under denne Forudsætning forekommer mig simplere at tillægge det samme, vi tør i det mindste sige navnkundige Folket en dobbelt Culturperiode — den tidligere med Steenredskaber, den senere, efter de phoeniciske Handelsforbindelser, med en efterhaanden udbredt³³⁾ Kundskab om og Brug af Metalvaaben og Redskaber — end at antage en ubekendt, navnløs Folkestamme, som ældre i Norden, end Celterne; og derved tillige bringe Uvisshed og Forvirring ind i de steenbyggede Graves og Monumenters Charakteristik, ved deres Afstikkelse og Henførelse til grundforskjellige Stammer. — I øvrigt er jeg ikke mindre villig til at tilstaae det Banfelige og Bovelige i at afgjøre noget om en Folkestammes monumentale Eiendom, der i den europæiske Histories active Liv træder længere tilbage, end enhver klar og fuldstændig historisk Erindring. Af Celternes mangfoldige Stammer, i Aarhundreder ustadigt vandrende, vidt

³³⁾ At Steen- og Bronze-Sager stundom findes samlede i een og samme Hoi, eller i det samme Gravkammer, er ved enkelte, slikt hidtil seldne Erfaringer lagt for Dagen. (s. for Ex. Bestr. over Fundet i en Gravhøi i Haddesby Sogn. Tidsskr. for Oldkyndigh. III. S. 337; i en Høi i Gamtofte Sogn i Jyen. Berl. Tidende. 1839. Nr. 254.) I Tydskland er endog fundet seldne Steentiler af Malachit, tilligemed en Glibestein, og Levninger af Jernsager. (i et germanisk Gravsted, i Raupenthal, i Grevskabet Mark); og Steenredskaber af „grøn Jaspisflint“ og af sort Flint, samlede med Hals- og Arm-Ringe, og en Stridshammer af Bronze, samt et sammenboiet Jernsværd (i Orlagou i Meissen) m. m. i Steengrave af een Art, og ved Siden af hinanden. Det er en Sag af Hoi Interesse at bringe til større Belysning, og den fortjener Antiquarernes alvorlige og vedholdende Opmærksomhed.

omkringspredte, kun, som det synes, omsider i Gallien, Irland og Britannien grundfæstede som disse Landes Erobrere og Besiddere — har ingen opnaaet Skriftsprogets og Konstens Cultur, eller den høiere Civilisation, der fører til en fuldstændig Statsudvikling. Derfor tabte denne Folkstammes mange Grene sig tidligt blandt andre europæiske Folkfærd, og af dens Liv, Vandringer og Undergang blev der, med Undtagelse af de nylig nævnte Lande, næsten overalt kun faa og utydelige Fragmenter tilbage hos de til vor Tid bevarede græske og romerske Historieforfattere.

Den dybe og grundige Forfatter, som nylig har bearbejdet disse Fragmenter³⁴⁾, har hidtil ikke troet at kunne gaa videre, end til at opklare, saavidt dette er muligt, den næsten uddøde Celtiske Folkstammes Udspring og Vandringer; „en Green af Historieforskningen“, siger han, hvilken tilligemed de beslægtede Videnskaber, den sammenlignende Geographie, Sprog- og Kulturhistorie, under eet danner en eneste, som man maaskee kunde kalde Nationernes sammenlignende Naturhistorie; for saavidt som vi ved et Væsens Natur forstaae alle dets Livsyttringer, der hos Mennesket gaae vidt over Grændserne for alle andre Væsners.“ Det synes at være et overraskende Phænomen, at den lærdeste Historiegrandster, som hidtil har foretaget sig at opklare Celternes Stiebné, i et Bærk af den Art reent forbigik de Monumenter og Levninger, man i England, Frankrige, Tydskland og Holland har været enig om at kalde Celtiske; men det lader sig vel forklare derved, at han har udeladt denne Deel af Undersøgelsen, for at giemme den til det, han forstaaer ved Celternes „indre Historie“, og som han synes i Fremtiden at ville behandle. (Celtica. II. 2. S. 436.) I ethvert Tilfælde maae vi sande hans Ord: at ved en historisk Forskning af denne Natur, hvor det er skjulte underjordiske Rodder af uddøde Stammer, den vil fremsøge, der falder Dververdenens Lys desto svagere ned i Gruben, jo dybere der maa graves; og „heraf udspringer den store Fare for i et saadant Foretagende at forvildes ved Phantasiens stoffende Dæmringsstin; heraf Nødvendigheden, altid først

³⁴⁾ Celtica I. von Lor. Diefenbach. Stuttg. 1839. Celtica. II. Versuch einer genealogischen Gesch. der Kelten. 1ste Abth. 2te Abth. Die Iberischen und Britischen Kelten. Stuttg. 1840.

med Taalmodighed at bortskaffe det opgravede Gruus, inden man vil trænge dybere ned.“

Jo nærmere vi betragte alle disse Forhold, jo mere vor Kundskab til den hele Klasse af monumentale Phænomener, hvortil Nordens Oldsager og Steenmindestmærker henhøre, udvider sig: desto mindre tør vi dølge for os, at her endnu staaer meget tilbage, inden vi tør vente, at kunne paa det samlede og sigtede Erfaringsstof bygge Hypotheser, af nogen Sikkerhed eller Barighed. Det skulde synes, som hine Phænomeners store Eenshed og Overeensstemmelse, og Materialets indskrænkede, snart udtømmelige Kreds, meget maatte lette Kritikens Forskninger og Combinationer. Men det seer endnu meget usikkert ud med disse, naar man næsten i ethvert Skrift af noget Omfang over de nordiske og de germaniske Oldsager finder nye Hypotheser, og afvigende eller grundforskjellige Anskuelser, i Henseende til de historiske Resultater og ethnographiske Forhold. Prof. Nilsson har saaledes først villet opføge vore Monumenters og Gravminders Typus hos Polarlandenes Eskimo-Stamme³⁵⁾; siden ladet nogle Cranier, eller nogle skandinaviske Folkemyther, som ere fælles for en stor Deel af Europa, føre et andet Polarfolk ned til vore Ryster — og herfra altsaa consequent ud over alle hine Lande, hvor de paagjældende Steen-Monumenter have hjemme. Hr. Worsaae vil

³⁵⁾ Hvor lidt hertil gives Anledning eller Berettigelse, enten ved Grønlandernes Huusbygning eller Begravelser, er allerede ovenfor antydet. Rummet tillader ikke omstændeligt at bevise, hvad Sag- og Stedkyndige noksom kiende og hvad paalidelige Beskrivelser godtgjøre: at der imellem Grønlandernes Huse og Grave ikke findes nogen saadan Liighed, som ovenanf. Forfatter vil antage. Heller ikke er Beretningen om et grønlandsk Gravhus (III. 28) andet end Misforstaaelse og urigtig Opfatning. Grønlanderne begrave aldrig deres Liig i Huse, ved Bæggene; men i Jorden, enten med eller uden Omsætning af Stene. Ligesaa urigtigt er det Foregivende (III. S. 8. 9), at Beretningen om Rudera af Steenhuse, opførte af norske Colonister, i Tidsskr. for Oldkyndigh. III. 331—34, er feilagtig. Sagkyndige Mænds Bidnesbyrd om Forskiellen imellem Grønlandernes Boliger, og Levningerne af de Norges Steenhuse, lader sig ikke omskibe ved en Mening og Accommodation efter Forfatterens System, der seer mere ud som et „Magtsprog“, end som et Erfaringsbeviis.

indsføre en navnløs Folkestamme, et „Urfolk“ i Skandinavien, eller overalt hvor „de store Steenhamre“ forekomme (S. 106); et Folk, hverken celtisk, finst eller gothisk, og hvis Grindring, lige indtil Navnet er forgaaet. En Hypothese af den Art kan neppe nogensinde blive egentlig historisk; den kan ikke naae videre, end til at blive en antiquarisk Gissning. Han vil ligeledes indsføre en ældre gothisk Stamme, som „Metallens Indførelse, Agerdyrningens og Søfartens Opkomst“ skyldes (S. 108); og antager: at „det er disse Gotter, og ikke Kelter, der i Bronzealderen udgjorde Danmarks Grundbefolkning“ (S. 110). Hr. Mag. Wiborg, hvis Anmeldelse overhovedet har den Fortieneste, at have fremhævet de fleste Punkter i Hr. Worsaaes Hypotheser, som have indvortes Sikkerhed og Sandsynlighed, og affondret dem fra de uviste og endnu vakkende Sætninger, har (Ædrel. Nr. 1436) fremsat endel temmelig vægtige Tvivl og Grunde imod denne Worsaaeske Gissning; hvorved det dog synes paafaldende, at Anm. ikke kommer til at berøre Cimbrer (Kimbrer) som et Folk, af utvivlsom celtisk Rod og Stamme, og hvis Hiemstavn, i det mindste i en Deel af Danmark, vel tør betragtes som afgjort. Selv maa jeg forlade den nærmere Udvikling af en Anskuelse, der for en Deel synes at nærme sig Hr. Wiborgs Meninger, og indskrænke mig til dens almindeligste Hovedtræk: Bronzen er ligesaa lidt oprindelig i Skandinavien, eller hos Gotterne, som hos Celterne, i deres vestlige Hiemstavn. Dette Blandingsmetal skriver sig fra Phoenicierne; dets Fabrication er maaskee fra dette Folk indbragt hos de brittiske Celter, som beboede Tinnetts Hiem; men det tør være uvist, om man nogensinde — eller før i en langt sildigere Tid, end her er Tale om — i Norden har forfærdiget Bronze-Vaaben og Redskaber. Vaade ved Byttehandel (Nav og Pelsværk), og længere ned i Tiden ved Vikingstog, kunde meget af dette Gods komme til Norden. Jernet derimod synes ei allene at være et oprindelig gothisk Metal; men det kan langt snarere og tidligere være frembragt i sin Metalliskfæls og forarbejdet i Norden, hvor det baade i Biergsmalmen og i Mosejorden forekommer rigeligt og let tilgængeligt, skøndt rigtig nok hverken gedigent, eller let smelteligt.

C. Molbech.